

Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2016–2019

FIMEA KEHITTÄÄ
ARVIOI JA INFORMOI
7/2021

Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2016–2019

Fimea kehittää, arvioi ja informoi
-julkaisusarja 7/2021

Julkaisuajankohta kesäkuu 2021
Julkaisupaikka: Kuopio

© Lääkealan turvallisuus-
ja kehittämiskeskus
Fimea 2021

Julkaisija
Lääkealan turvallisuus- ja
kehittämiskeskus Fimea
Postiosoite: PL 55, 00034 FIMEA
Puh. vaihde: 029 522 3341
www.fimea.fi

Jakelutiedot
www.fimea.fi/tietoa_fimeasta/julkaisut
www.julkari.fi

ISBN 978-952-7299-22-7
ISSN-L 1799-7135
ISSN 1799-7143 (verkkojulkaisu)

Käsikirjoittajat

Leena Reinikainen

Proviisori, yo-merkonomi
Kehittämissuunnittelija
Lääkehoitojen arviointi -prosessi
Lääkealan turvallisuus- ja
kehittämiskeskus Fimea
Ei julkaisuun liittyviä sidonnaisuuksia

Antti Hyvärinen

MMT, VTM
Lääketaloustieteilijä
Lääkehoitojen arviointi -prosessi
Lääkealan turvallisuus- ja
kehittämiskeskus Fimea
Ei julkaisuun liittyviä sidonnaisuuksia

Minttu Kokko

Ttk
Projektikoordinaattori
Lääkehoitojen arviointi -prosessi
Lääkealan turvallisuus- ja
kehittämiskeskus Fimea
Ei julkaisuun liittyviä sidonnaisuuksia

Hanna Mari Jauhonen

LT
Tutkijalääkäri
Lääkehoitojen arviointi -prosessi
Lääkealan turvallisuus- ja
kehittämiskeskus Fimea
Ei julkaisuun liittyviä sidonnaisuuksia

Pertti Happonen

LL, MPH
Johtaja
Lääkehoitojen arviointi -prosessi
Lääkealan turvallisuus- ja
kehittämiskeskus Fimea
Ei julkaisuun liittyviä sidonnaisuuksia

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	5
Resumé	6
Abstract	7
1. Johdanto.....	8
2. Selvityksen tavoitteet	9
3. Aineisto ja menetelmät	10
4. Apteekit 2019.....	12
4.1. Apteekkipalveluiden saatavuus	12
4.1.1. Apteekkien määrä	12
4.1.2 Apteekit maakunnittain	12
4.1.2 Apteekkien aukioloajat	14
4.2. Apteekkien toimittamat lääkemääräykset	15
5. Yleiskuva apteekkien kannattavuudesta	17
5.1. Liikevaihto.....	17
5.1.1. Liikevaihdon kehitys.....	17
5.1.2. Lääkemyyntin kehitys.....	19
5.1.3. Itsehoito- ja reseptilääkkeiden myynti	20
5.1.4. Reseptilääkkeiden kustannukset.....	20
5.1.5. Farmaseuttiset palvelut.....	21
5.1.6. Verkkopalvelu	22
5.1.7. Yleisten kauppatavaroiden myynnin kehitys.....	23
5.1.8. Nollaveroluokka	23
5.1.9. Apteekkivero	23
5.2. Myyntikate.....	24
5.3. Liikevoitto (-tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja.....	26
5.3.1. Liikevoittoon (-tappioon) vaikuttavia tekijöitä	26
5.3.2. Liikevoitto (-tappio) verojen jälkeen ja apteekkarin palkkaoiden kausi.....	27
5.3.3. Liikevoiton (-tappion) jakautuminen.....	28
5.3.4. Yksityisten apteekkien liikevoitto- eli liiketulosprosentti	30
6. Apteekkien tiloissa toimivat yhtiöt.....	31
6.1. Erillisyhtiöiden määrä	31
6.2. Erillisyhtiöiden alueellinen tarkastelu	31
6.3. Erillisyhtiöiden liikevaihto ja myynnin rakenne	32
6.4. Erillisyhtiöiden liikevoitto	33
6.5. Myynnin jakautuminen erillisyhtiön ja apteekin välillä	35
7. Apteekkien vakavaraisuus ja maksuvalmius	36
7.1. Omavaraisuusaste	36
7.2. Suhteellinen velkaantuneisuus	37
7.3. Maksuvalmius	37

8. Yhteenveto ja johtopäätökset.....	39
Lähteet	41
Liitteet	43

Tiivistelmä

Reinikainen L, Hyvärinen A, Kokko M, Jauhonen H-M, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2016–2019. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 7/2021. 47 s. ISBN 978-952-7299-22-7

Avainsanat: Apteekit, apteekkipalvelut, lääkekustannukset, talouskehitys, kannattavuus, apteekkitalous

Tavoitteet

Selvityksen tavoitteena oli tarkastella apteekkien talouden kehittymistä vuosina 2016–2019.

Menetelmät

Tilinpäätösanalyysi pohjautuu apteekkien vuoden 2019 taloustietoihin, jotka kerättiin Fimean sähköisellä lomakkeella alkusyksystä 2019. Tilinpäätösanalyysissä ovat mukana ne yksityiset apteekit, jotka olivat toiminnassa koko tarkastelujakson ajan ja joilla oli täysi tilikausi vuosina 2016–2019. Aineisto analysoitiin kuvailevin menetelmin.

Tulokset

Yksityisten apteekkien keskimääräinen liikevaihto vuonna 2019 oli 4,1 miljoonaa euroa. Tämä oli noin kolme prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. Apteekkien liikevaihdosta 94 prosenttia muodostui lääkemyynnistä.

Yksityisten apteekkien keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja, veroja ja apteekkarin palkkaoikaisua oli noin 247 000 euroa vuonna 2019, mikä oli 2,3 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2018. Myyntikatteet apteekkiveron vähentämisen jälkeen olivat laskeneet neljän vuoden tarkastelujakson aikana keskimäärin 12 prosenttia.

Yksityiset apteekit olivat vakavaraisia vuonna 2019. Puolella aineiston apteekeista omavaraisuusaste oli hyvä. Velkaa yksityisillä apteekeilla oli keskimäärin 14 prosenttia kokonaisliikevaihdosta. Noin neljänneksellä apteekeista maksuvalmius oli hyvä.

Apteekeista noin 40 prosentin yhteydessä toimi osakeyhtiö vuonna 2019. Osakeyhtiöillä oli todennäköisesti vaikutusta kyseisten apteekkien kannattavuuteen, sillä kaikista yksityisten apteekkien yleisten kauppatarvikkeiden myynnistä yli 60 prosenttia myytiin apteekkien yhteydessä toimivien erillisyhtiöiden kautta. Erillisyhtiöistä kolme neljänestä toimi Tilastokeskuksen kuntaryhmittelyn mukaan kaupunkimaisissa kunnissa vuonna 2019.

Johtopäätökset

Aineiston apteekkien toiminta oli vuonna 2019 liiketaloudellisesti kannattavaa ja apteekit olivat pääsääntöisesti vakavaraisia. Apteekkien väliset erot liikevoiton jakautumisessa kuitenkin vaihtelivat sekä eri liikevaihtoryhmien sisällä, että välillä, ja apteekkipalveluiden saatavuudessa oli maakuntakohtaisia eroja. Apteekkien yhteydessä toimivilla erillisyhtiöillä oli vaikutusta apteekkien kannattavuuteen.

Aineiston apteekkien liikevoitoissa ja myyntikatteissa oli havaittavissa laskua. Myyntikateprosentit laskivat enemmän suurissa apteekeissa kuin pienissä apteekeissa.

Resumé

Reinikainen L, Hyvärinen A, Kokko M, Jauhonen H-M, Happonen P. Apotekens bokslutsanalys för åren 2016–2019. Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea. Publikationsserien Fimea utvecklar, utvärderar och informerar 7/2021. 47 s. ISBN 978-952-7299-22-7

Nyckelord: Apotek, apotekstjänster, ekonomisk utveckling, lönsamhet, apoteksekonomi

Mål

Syftet med redogörelsen var att granska apotekens ekonomiska utveckling 2016–2019.

Metoder

Bokslutsanalysen baserar sig på apotekens ekonomiska uppgifter år 2019 som insamlades med Fimeas elektroniska formulär i tidig höst 2020. Bokslutsanalysen omfattar de privata apotek som var verksamma under hela granskningsperioden och som hade en hel räkenskapsperiod 2016–2019. Materialet analyserades med beskrivande metoder.

Resultat

Den genomsnittliga omsättningen för de privata apoteken var 4,1 miljoner euro år 2019. Omsättningen ökade med cirka tre procent från 2018. Läkemedelsförsäljningen utgjorde 94 procent av apotekens omsättning.

De privata apotekens genomsnittliga rörelsevinst före bokslutsdispositioner, skatter och apotekarens lönekorrigerings var cirka 247 000 euro år 2019, vilket var 2,3 procent mindre än år 2018. Försäljningsbidragen efter avdraget av apoteksskatten sjönk med i genomsnitt 12 procent under en granskningsperiod på fyra år.

De privata apoteken var solida år 2019. Hälften av apoteken hade en god soliditet. De privata apotekens skuldsättning uppgick i genomsnitt till 14 procent av den totala omsättningen. Cirka en fjärdedel av apoteken hade god likviditet.

Cirka 40 procent av apoteken hade aktiebolag som fungerar i anslutning till apoteket år 2019. Dessa bolag hade sannolikt en inverkan på apotekens lönsamhet, eftersom över 60 procent av de privata apotekens totala försäljning av allmänna handelsvarorna såldes via aktiebolag som fungerar i anslutning till apoteket. Av bolagen verkade tre fjärdedelar enligt Statistikcentralens kommungruppering i urbana kommuner år 2019.

Slutsatser

Verksamheten i apoteken i fråga var företagsekonomiskt lönsam 2019 och apoteken var i regel solventa. Skillnaderna mellan apoteken gällande fördelningen av rörelsevinsten varierade dock både inom och mellan olika omsättningsgrupper, och det fanns skillnader i tillgången på apotekstjänster mellan landskapen. Aktiebolaget i anslutning till apoteken påverkade apotekens lönsamhet.

En minskning i apotekens rörelsevinst och försäljningsbidrag kunde observeras. Försäljningsbidragprocenten sjönk mer i stora apotek än i mindre apotek.

Abstract

Reinikainen L, Hyvärinen A, Kokko M, Jauhonen H-M, Happonen P. Analysis of pharmacies' financial statements for 2016–2019. Finnish Medicines Agency Fimea. Serial Publication Fimea develops, Assesses and Informs 7/2021. 47 p. ISBN 978-952-7299-22-7

Keywords: Pharmacies, pharmacy services, pharmaceutical costs, economic development, profitability, pharmacy economy

Aims

The aim of the current analysis was to assess the financial performance of pharmacies in 2016–2019.

Methods

The financial statement analysis is based on the pharmacies' financial data for 2019, which were collected using Fimea's electronic form during early autumn in 2020. The financial statement analysis covers all private pharmacies in operation throughout the review period and with a full financial year in the period 2016–2019. The material was analysed using descriptive methods.

Results

The average turnover of private pharmacies in 2019 was EUR 4,1 million. This was about three percent more than in 2018. Pharmaceutical sales made up 94 percent of pharmacies' turnover.

In 2019, the average operating profit of private pharmacies before appropriations, taxes and pharmacist's salary adjustment amounted to approximately EUR 247,000, which was 2,3 percent less than in 2018. After pharmacy tax deductions, sales margins had decreased by an average of 12 percent over the four-year review period.

Private pharmacies were financially sound in 2019. Half of the pharmacies covered by the report recorded a healthy equity ratio. On average, private pharmacies had debt that accounted for 14 percent of total turnover. Approximately one quarter of pharmacies had good liquidity.

A limited liability company operated in connection with about 40% of pharmacies in 2019. These special purpose vehicles (SPV) probably had an impact on the profitability of the pharmacies, as over 60 percent of private pharmacies sales of the goods were sold through the SPVs operating in connection with these pharmacies. According to Statistics Finland's municipal grouping, three quarters of the SPVs were in urban municipalities in 2019.

Conclusions

The operations of the pharmacies covered by the report were profitable in 2019, and most of the pharmacies were financially sound. However, differences between pharmacies in terms of operating profit varied considerably within and between different turnover groups, and there were differences in the availability of pharmacy services between regions. SPVs operating in connection with pharmacies had an impact on the profitability of pharmacies.

There was a decline in the operating profits and sales margins of pharmacies included in the material. Profit margins decreased more in bigger pharmacies than in small pharmacies.

1. Johdanto

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean lakisääteisenä tehtävänä on kehittää lääkealan ja lääkehuollon toimivuutta ja turvallisuutta (Laki lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksesta 593/2009). Fimean tehtävinä ovat myös lääkkeiden maanlaajuisen saatavuuden ja apteekkiverkoston kattavuuden varmistaminen.

Fimea kokoaa, tuottaa, arvioi ja välittää riippumatonta ja ajantasaista tietoa lääkkeistä, niiden käytöstä ja apteekkien toiminnasta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille, väestölle että julkisen päätöksenteon tarpeisiin. Fimea on laatinut tähän mennessä yhdeksän laajamittaista selvitystä apteekkien taloudellisen tilan kehittymisestä (1–9). Fimean verkkosivuilla on julkaistu vuoden 2019 lopussa Suomen apteekkitoimintaa kuvaavia tunnuslukuja ja indikaattoreita, jotka pohjautuvat muun muassa Fimean tilinpäätösanalyysiin, rekistereihin, toimintakertomuksiin ja tutkimusraportteihin.

Apteekkien toimintaa säännellään lääkelaissa (395/1987). Lääkelain mukaan apteekki on lääkehuollon toimintayksikkö, jonka tehtävänä on lääkkeiden vähittäismyynti, jakelu, valmistus sekä lääkkeisiin liittyvä neuvonta ja palvelutoiminta. Apteekkia on pidettävä auki siten, että lääkkeiden saatavuus on turvattu, ja lääkevalikoiman sekä varastossa pidettävien lääkkeiden määrän on vastattava tavanomaisen asiakaskunnan tarpeita. Apteekkilupa voidaan liittää lääkkeiden saatavuuden turvaamiseksi apteekkiliikkeen aukioloaikoja tai sivuapteekin ja apteekin palvelupisteen ylläpitämistä koskevia ehtoja. Lääkelain mukaan Fimea päättää apteekkien sijaintialueista, lukumäärästä ja niihin liittyvistä muutoksista.

Lääkelain 89 §:n mukaan apteekkarin, Helsingin yliopiston apteekin ja Itä-Suomen yliopiston apteekin tulee antaa Fimealle sen kehittämis-, suunnittelu- ja valvontatehtäviä, laadunvalvontamaksun määräämistä sekä tilastojen laatimista varten tarpeelliset yksilöintiä, tuloja ja menoja sekä muutoin taloudellista asemaa koskevat tiedot apteekkitoiminnasta sekä apteekin kanssa samassa toimitilassa harjoitetusta muusta liiketoiminnasta. Tätä pykälää on sovellettu ensimmäistä kertaa vuodelta 2017 annettuihin tietoihin. Näin apteekkien toiminnasta sekä apteekkien yhteydessä toimivien yhtiöiden toiminnasta kerätään tietoa aikaisempaa laajemmin.

Apteekkiala on toimintaympäristönä poikkeuksellinen, sillä apteekkitoiminta on luvanvaraista, apteekkilupa on henkilökohtainen ja ammattia voidaan harjoittaa vain toiminimellä (yksityinen ammatinharjoittaja). Vastaavaa erikoiskaupan muotoa, johon apteekkien toimintaa voisi verrata, ei ole, sillä muilla aloilla toiminnan kasvaessa yritysmuoto yleensä muutetaan vastaamaan liiketoiminnan laajuutta ja kehittämisen tarpeita. Apteekkitoiminnan luvanvaraisuudella on katsottu voitavan turvata parhaiten sekä lääkitysturvallisuus että apteekkipalveluiden ja lääkkeiden saatavuus kaikissa olosuhteissa.

Apteekit poikkeavat muusta erikoiskaupasta myös siinä, että lääkkeiden hinnanmuodostus ja kate rakenne on tarkasti säänneltyä. Lääkkeiden hinnat ovat kaikissa suomalaisissa apteekeissa samat ja niillä ei voi kilpailla. Lisäksi yrittäjien eli apteekkareiden vaihtuvuus apteekeissa on todennäköisesti nopeampaa kuin erikoiskaupassa keskimäärin. Vaikka apteekki on liiketoiminnallinen yksikkö, jonka toimintaan sisältyy liiketoiminnallisia tavoitteita ja riskejä, apteekit toimivat kuitenkin ensisijaisesti osana suomalaista terveydenhuoltoa.

Aikaisempien tilinpäätösanalyysien mukaan maankattava apteekkipalveluiden saatavuus on pysynyt ennallaan ja apteekkitoiminta on ollut pääsääntöisesti liiketaloudellisesti kannattavaa ja vakavaista (1–9).

Tässä selvityksessä päivitetään edellä mainittuja apteekkien tilinpäätösanalyysijä niiden taloustietojen pohjalta, jotka on saatu vuoden 2019 apteekkitoiminnasta.

2. Selvityksen tavoitteet

Selvityksen tavoitteena oli kuvata suomalaisten apteekkien toimintaa sekä arvioida yksityisten apteekkien taloudellista tilannetta vuonna 2019. Apteekkien talouden kehittymistä verrattiin vuosiin 2016–2018.

Selvityksessä tarkastellaan apteekkien kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta sekä arvioidaan apteekkien tiloissa toimivien yhtiöiden vaikutuksia apteekkien kannattavuuteen.

Tämä selvitys päivittää vuosina 2011–2019 tuotettua tietoa apteekkien taloudellisesta tilanteesta Fimean perustehtävien mukaisesti.

3. Aineisto ja menetelmät

Tämän tilinpäätösanalyysin aineisto koostuu kahden eri rekisterin aineistoista. Vuoden 2016 aineisto koostuu apteekkien tiedoista, jotka on toimitettu Fimealle apteekkimaksulain perusteella apteekkimaksun määräämistä varten. Vuodesta 2017 lähtien Fimean tietojensaantioikeus on perustunut apteekkimaksulain asemasta lääkelakiin. Vuotta 2019 koskevat apteekkien taloustiedot kerättiin sähköisellä lomakkeella syksyllä 2020.

Suomessa oli 623 toiminnassa olevaa apteekkia vuoden 2019 lopussa. Alkuperäinen aineisto sisältää kaikkien, mukaan lukien kahden yliopiston apteekin taloustiedot. Varsinaisessa kannattavuustarkastelussa yliopistojen apteekit on jätetty tämän tilinpäätösanalyysin ulkopuolelle, koska suuren kokonsa takia ne vaikuttavat merkittävästi apteekkien taloutta koskeviin tunnuslukuihin. Helsingin yliopiston apteekilla on 17 toimipistettä ympäri Suomea. Apteekin liikevaihto oli noin 338 miljoonaa euroa ja tilikauden voitto rahoituserien jälkeen oli 15,5 miljoonaa euroa vuonna 2019 (10). Apteekki maksoi apteekkiveroa noin 30 miljoonaa euroa. Itä-Suomen yliopiston apteekilla on yksi toimipiste Kuopiossa. Vuonna 2019 apteekin liikevaihto oli 16,2 miljoonaa euroa, liikevoitto 338 000 euroa ja apteekin tilittämä apteekkivero noin 1,4 miljoonaa euroa (11).

Yliopiston apteekit eroavat yksityisistä apteekeista myös siinä, että niillä on tiettyjä opetukseen, tutkimukseen ja lääkkeiden valmistukseen liittyviä erityistehtäviä. Yliopistojen apteekkien liiketulosta verotetaan yksityisiä apteekkeja kevyemmin, sillä ne maksavat tuloksesta 20 prosentin yhteisöveroa. Yksityisten apteekkien tulosta verotetaan puolestaan apteekkarin henkilökohtaisen tuloverotuksen mukaan, joka voi olla yli 40 prosenttia. Yliopistojen apteekit maksavat apteekkiveron ja yhteisöveron valtiolle, mutta liikevoitto tilitetään suoraan yliopistolle.

Varsinaisessa kannattavuustarkastelussa analyysin ulkopuolelle on jätetty yliopiston apteekkien lisäksi Ahvenanmaan apteekit, sekä apteekit, jotka ovat aloittaneet liiketoimintansa kesken vuotta 2016 tai sen jälkeen. Tilinpäätösanalyysi perustuu yksityisiin apteekkeihin, joiden toiminnan kehittymistä ja muutoksia voidaan arvioida koko tarkasteluajanjaksolla. Vuoden 2016 tarkastelusta jätettiin pois sellaiset apteekit, joilla ei ollut täyttä tilikautta kyseisenä vuotena. Vastaavasti vuosia 2017–2019 koskevista aineistoista poistettiin vajaat tilikaudet jokaisen vuoden osalta erikseen. Lisäksi aineistosta on vuosittain poistettu joitakin puutteellisia tai virheelliseksi epäiltyjä tietoja.

Yksityisten apteekkien kannattavuusanalyysissä on mukana kaikkiaan 587–613 apteekkia. Edellä mainituista syistä apteekkien lukumäärät poikkeavat edellisvuosien tilinpäätösanalyysien lukumääristä (7–9). Tästä johtuen myös tulokset voivat joiltakin osin hieman poiketa aikaisempien tilinpäätösanalyysien tuloksista.

Tilinpäätösanalyysi on jaettu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan suomalaisten apteekkien toimintavuotta 2019. Osiossa kuvataan apteekkipalveluiden saatavuutta apteekkien lukumäärän, maakuntakohtaisten apteekkitiheyksien ja apteekkien aukioloaikojen perusteella. Lisäksi tarkastellaan apteekeista toimitettujen lääkemääräysten lukumäärää ja niiden jakautumista apteekkien ja maakuntien kesken. Muista osioista poiketen ensimmäisessä osiossa ovat mukana kaikki vuonna 2019 toiminnassa olleet apteekit, myös yliopistojen ja Ahvenanmaan apteekit.

Toisessa osiossa tarkastellaan apteekkien liikevaihtoon, myyntiin ja kannattavuuteen liittyviä tunnuslukuja. Osiossa arvioidaan apteekkien liikevaihdon kehitystä, lääkkeiden ja yleisten kauppatarvikkeiden myyntiä, myyntikatteita sekä liikevoittoa vuosina 2016–2019. Osiossa

käsitellään lyhyesti myös itsehoito-, reseptilääkkeiden ja farmaseuttisten palveluiden myyntiä, verkkopalvelun kehitystä sekä apteekkiveroa. Lääketukkumyynnin kehitykseen liittyvät laskelmat perustuvat Iqvian tuottamaan tukkumyyntiaineistoon.

Apteekit on jaettu kymmeneen liikevaihtoryhmään, jotka mukailevat apteekkiverolainsäädännön liikevaihtorajoja. Aikaisemmissa apteekkien tilinpäätösanalyysissä käytetyn 11 liikevaihtoryhmän asemesta kaksi pienintä liikevaihtoryhmää on yhdistetty yhdeksi liikevaihtoryhmäksi havaintojen pienen lukumäärän takia.

Liikevoittoa tarkasteltaessa analyysiin on otettu mukaan kultakin vuodelta vain ne apteekit, joissa on ollut sama omistaja koko tilikauden ajan. Omistajavaihdostilanteessa liikevoitto ei ole kirjanpidollisesti vertailukelpoinen muun aineiston kanssa.

Analyysin kolmannessa osassa tarkastellaan apteekkien yhteydessä toimivia yhtiöitä sekä niiden liiketoimintaa vuoden 2019 tietojen perusteella. Kyseisiä tietoja on kerätty muiden apteekkitaloustietojen yhteydessä vuodesta 2017 lähtien lääkelain nojalla.

Neljännessä osassa tarkastellaan tasetietojen pohjalta apteekkien omavaraisuusastetta, suhteellista velkaantuneisuutta ja maksuvalmiutta. Vuotta 2016 koskeva analyysi toteutettiin apteekkarirekisteriin tallennetuilla tiedoilla, jossa apteekit oli valittu satunnaisotannalla eri liikevaihtoryhmistä (n=84). Vuosien 2017–2019 aineisto koostui sähköisellä lomakkeella kerätyistä noin 600 apteekin tasetiedoista. Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin apteekit, joiden toiminnassa oli merkittävä muutos vuoden 2019 aikana. Tällaisia muutoksia olivat muun muassa omistajanvaihdos tai pääapteekin muuttuminen sivuapteekiksi.

Aineiston tilastolliset analyysit sekä karttakuviot on tehty R-ohjelmistolla sekä Microsoft Excelillä. Tunnuslukuina on käytetty frekvenssejä, keskiarvoja, mediaaneja, minimejä, maksimeja ja summia. Muutokset on esitetty lukumääräisinä ja/tai suhteellisina muutoksina. Tasetietojen tarkastelussa on käytetty omavaraisuusasteen, suhteellisen velkaantuneisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuja sekä näihin perustuvia luokitteluja. Kannattavuuden tunnuslukuja on tarkasteltu sekä ajallisena poikkileikkausanalyysinä että aikasarja-analyysinä. Vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta kuvaavia tunnuslukuja on verrattu aikaisempien vuosien vastaaviin lukuihin, jolloin apteekkien lukumäärä ja tarkasteltavat apteekit vaihtelevat vuosittain.

4. Apteekit 2019

4.1. Apteekkipalveluiden saatavuus

4.1.1. Apteekkien määrä

Vuonna 2019 Suomessa oli 623 toiminnassa olevaa apteekkia, mukaan lukien Helsingin yliopiston apteekki ja Itä-Suomen yliopiston apteekki. Sivuapteekkeja oli yhteensä 194, joista 16 oli Helsingin yliopiston sivuapteekkia. Kaiken kaikkiaan vuoden lopussa toiminnassa oli 817 apteekkitoimipistettä. Lisäksi apteekeilla oli 114 palvelupistettä, joiden tehtävä on turvata apteekkipalveluiden ja lääkkeiden saatavuutta alueilla, joissa ei ole toimintaedellytyksiä apteekkitoimipisteelle. Apteeekeista 130 tarjosi verkkopalvelua, mikä on viidennes enemmän kuin vuonna 2018.

Viime vuosina Fimea on priorisoinut uusien apteekkipalveluiden perustamista ja aluepäätösten uudelleen tarkastelua lääkehuollon alueellisen toimivuuden parantamiseksi. Vuonna 2019 Fimea teki päätöksen viiden uuden apteekin perustamisesta neljälle eri paikkakunnalle. Näiden päätösten perusteella avattiin vuoden 2019 aikana yksi uusi apteekki Hyvinkäälle. Lisäksi aikaisemmin tehtyjen perustamispäätösten perusteella avattiin neljä muuta uutta apteekkia Mäntsälään, Naantaliin, Valkeakoskelle ja Ylivieskaan. Vuoden 2019 lopussa uusien apteekkien perustamispäätöksiä oli muutoksenhaussa kahdeksan ja nämä koskivat seitsemää apteekkilupaa ja yhtä sivuapteekkilupaa. Vuoden aikana toimintansa lopetti yksi sivuapteekki Espoossa.

Apteekkilupia oli vuonna 2019 haussa 89 kappaletta (105 vuonna 2018). Apteekkiluvan hakijoita oli yhteensä 1440 mikä on keskimäärin 16 hakijaa myönnettyä apteekkilupaa kohden. Hakijoiden kokonaismäärää tarkasteltaessa tulee huomioda se, että sama henkilö on voinut hakea useampaa apteekkilupaa vuoden aikana.

Fimea myönsi 82 apteekkilupaa vuonna 2019, mikä ei poikkea merkittävästi aikaisempien vuosien lupamäärästä. Sivuapteekkilupia myönnettiin 17, noin kolmannes vähemmän kuin edellisenä vuonna. Luvan saaneista hakijoista 41 prosenttia oli proviisoreita ja 59 prosenttia apteekkareita.

4.1.2 Apteekit maakunnittain

Suomessa oli vuonna 2019 lähes 6800 asukasta yhtä pää- tai sivuapteekkia kohti (**taulukko 1**). Maakuntatasolla tarkasteltuna, apteekkeja oli lukumääräisesti eniten Uudellamaalla ja vähiten Ahvenanmaalla. Väkilukuun suhteutettuna apteekkeja oli eniten Etelä-Savossa, jossa yhtä apteekkitoimipistettä kohti oli 3650 asukasta. Vähiten apteekkeja oli Uudellamaalla, jossa oli 10 832 asukasta yhtä apteekkitoimipistettä kohti.

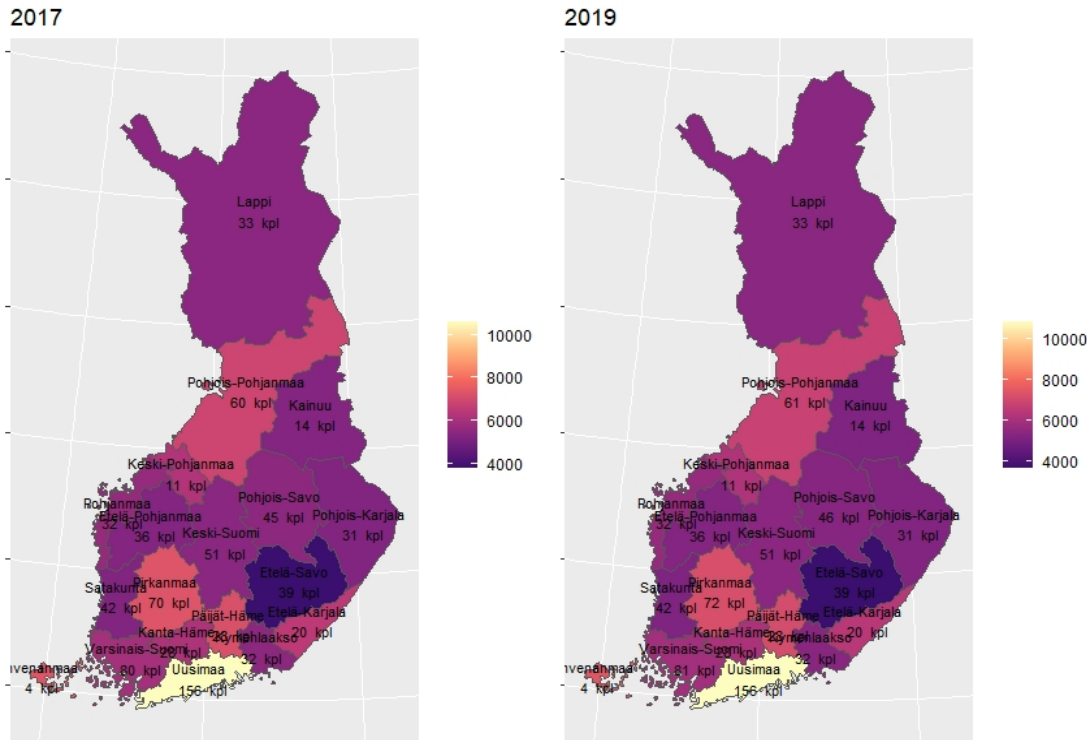
Maakuntien sisällä oli havaittavissa myös kuntakohtaisia eroja. Esimerkiksi Uudellamaalla Espoossa yhtä apteekkia kohti oli lähes 29 000 asukasta, kun taas reilun 2600 asukkaan Lapinjärvellä oli yksi apteekki.

Apteekkien maakunnan väestöön suhteutetun lukumäärän voidaan katsoa ennustavan myös apteekkien kokoa. Apteekkitoimipisteet, joita kohti on yli 10 000 asukasta ovat todennäköisesti kooltaan suurempia, kuin apteekkitoimipisteet, joita kohti on 4000 asukasta. Maakuntien asukkaiden ikärakenteen ja sairastavuuden voi kuitenkin olettaa tasaavan apteekkien välisiä kokoeroja.

Taulukko 1. Apteekkitiheys ja apteekkien lukumäärät maakunnittain vuosina 2017-2019.

Maakunta	Asukasta per apteekki			Apteekkien lukumäärä		
Vuosi	2019	2018	2017	2019	2018	2017
Uusimaa	10 832	10 712	10 613	156	156	156
Ahvenanmaa	7 471	7 447	7 372	4	4	4
Pirkanmaa	7 190	7 255	7 315	72	71	70
Päijät-Häme	7 129	7 165	7 187	28	28	28
Pohjois-Pohjanmaa	6 768	6 869	6 864	61	60	60
Etelä-Karjala	6 388	6 438	6 493	20	20	20
Keski-Pohjanmaa	6 196	6 222	6 253	11	11	11
Kanta-Häme	6 104	6 120	6 169	28	28	28
Varsinais-Suomi	5 918	5 982	5 971	81	80	80
Pohjanmaa	5 639	5 650	5 655	32	32	32
Keski-Suomi	5 394	5 402	5 412	51	51	51
Lappi	5 369	5 410	5 431	33	33	33
Kymenlaakso	5 349	5 418	5 485	32	32	32
Pohjois-Savo	5 309	5 339	5 481	46	46	45
Etelä-Pohjanmaa	5 241	5 270	5 303	36	36	36
Pohjois-Karjala	5 200	5 234	5 258	31	31	31
Kainuu	5 165	5 219	5 283	14	14	14
Satakunta	5 161	5 205	5 248	42	42	42
Etelä-Savo	3 650	3 708	3 774	39	39	39
Koko maa	6 793	6 779	6 790	817	814	812

Maakuntakohtainen väestöön suhteutettu apteekkitiheys on säilynyt hyvin samankaltaisena vuosien 2017–2019 aikana (**kuvio 1**). Tämä johtuu siitä, että apteekkien lukumäärä on kasvanut ainoastaan viidellä apteekilla ja että maakuntakohtaisessa väestökehityksessä ei ole ollut merkittäviä muutoksia näin lyhyellä tarkastelujaksolla. Syntyvyys- ja kuolleisuuslukujen sekä muuttoliikkeen lisäksi maakuntien asukasmääriin voivat vaikuttaa raja-alueen kuntien siirtyminen maakunnasta toiseen. Vuosina 2017–2019 ei kuitenkaan ole ollut tällaisia muutoksia.

Kuvio 1. Asukkaiden lukumäärä apteekkia kohti maakunnittain vuosina 2017 ja 2019 (12).

4.1.2 Apteekkien aukioloajat

Lääkelain mukaan apteekkia ja sivuapteekkia on pidettävä avoinna siten, että lääkkeiden saatavuus on turvattu. Tarvittaessa apteekkilupaun voidaan liittää lääkkeiden saatavuuden turvaamiseksi apteekin aukioloaikoja koskevia ehtoja. Tällaisia ehtoja ei toistaiseksi ole nähty tarpeelliseksi asettaa, joskin niitä on harkittu sairaaloiden yhteyteen perustetuille apteekeille. Apteekkikohtaisten ehtojen asemesta on nähty tärkeänä, että apteekki voi sopia aukioloajoista paikallisen terveydenhuollon kanssa ja asettaa ne asiakaskunnan tarpeita vastaavaksi.

Yksityiset apteekit olivat avoinna keskimäärin 54 tuntia viikossa vuonna 2019 (**taulukko 2**). Kolme neljäsosaa apteekeista oli avoinna lauantaisin ja noin 30 prosenttia apteekeista oli avoinna myös sunnuntaisin. Arkisin apteekit olivat avoinna keskimäärin 9,5 tuntia, lauantaisin keskimäärin 6,5 tuntia ja sunnuntaisin keskimäärin 5,5 tuntia. Erillisiä aukioloja ilmoitettiin esimerkiksi päivystysten, juhlapyhien, tapahtumien tai kesän takia. Varsinaisia ilta-aukioloja aineistosta ei käy ilmi, mutta jotakin päätelmiä voidaan tehdä aukioloaikojen kokonaistuntimääristä. Harvoin apteekkien aukioloajat kuitenkin yltävät samaan kuin esimerkiksi päivittäistavarakauppojen aukiolot.

Yksityisten pääapteekkien aukiolot olivat pääsääntöisesti laajemmat kuin sivuapteekkien aukiolot. Tämä on ymmärrettävää, sillä sivuapteekit ovat yleensä pienempiä toimintayksiköitä kuin pääapteekit. Sivuapteekit turvaavat lääkkeiden ja apteekkipalveluiden saatavuutta alueilla, jossa itsenäiselle apteekille ei ole riittäviä toimintaedellytyksiä. Pääapteekit olivat vuonna 2019 avoinna arkisin (ma-pe) keskimäärin 10 tuntia päivässä, lauantaisin keskimäärin 6,5 tuntia ja sunnuntaisin keskimäärin 5,5 tuntia. Sivuapteekit olivat avoinna arkisin keskimäärin 7,5 tuntia ja lauantaisin 6 tuntia. Kuusi sivuapteekkia oli avoinna myös

sunnuntaisin, keskimäärin 7 tuntia. Yksityisten pääapteekkien aukiolot vaihtelivat 35–103 viikkotunnin välillä ja sivuapteekkien 6–107 viikkotunnin välillä.

Taulukko 2. Yksityisten ja yliopistojen apteekkien aukioloajat vuonna 2019.

	Yksityiset apteekit (n=802)	Yliopistojen apteekit (n=18)
Pää- ja sivuapteekkien aukioloajat		
Keskiarvo (h/viikko)	54	102
Keskiarvo arkisin, ma-pe (h/päivä)	9,4	15
Avoinna lauantaisin (%)	78	94
Avoinna sunnuntaisin (%)	29	94
Keskiarvo lauantai (h)	6,6	14
Keskiarvo sunnuntai (h)	5,6	13
Apteekkitoimipisteiden aukioloajat		
Keskiarvo pääapteekit (h/viikko)	58	108
Keskiarvo sivuapteekit (h/viikko)	38	102

Yliopistojen apteekkien aukioloajat olivat merkittävästi laajemmat kuin yksityisten apteekkien aukioloajat vuonna 2019. Yliopistojen apteekit olivat avoinna keskimäärin 15 tuntia arkisin (ma-pe) ja 13–14 tuntia viikonloppuisin. Yliopistojen apteekkien toimipisteet olivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta avoinna viikonloppuisin. Helsingin yliopiston apteekin ja sen sivuapteekkien aukiolot vaihtelivat 40–168 viikkotunnin välillä ja Itä-Suomen yliopiston apteekki oli avoinna 98 tuntia viikossa.

4.2. Apteekkien toimittamat lääkemääräykset

Suomalaisista apteekeista (n=817) toimitettiin yhteensä lähes 65,7 miljoonaa lääkemääräystä vuonna 2019 (**taulukko 3**). Lääkemääräyksistä noin 59 miljoonaa toimitettiin yksityisistä apteekeista ja niiden sivuapteekeista. Yliopistojen apteekkien toimittamien lääkemääräysten osuus oli noin 6,3 miljoonaa. Lukuun sisältyvät myös eurooppalaisilla lääkemääräyksillä toimitetut lääkkeet ja verkkopalvelun kautta toimitetut lääkemääräykset. Käytännössä tämä tarkoitti noin 12 lääkemääräystä jokaista suomalaista kohden ja 2313 lääkemääräystä jokaista Suomessa toiminutta lääkäriä kohden (13).

Edelliseen vuoteen verrattuna toimitettujen lääkemääräysten lukumäärä kasvoi 3,7 prosenttia. Vuosina 2016–2019 lääkemääräysten lukumäärä on noussut lähes 7 miljoonalla eli noin 12 prosenttia.

Taulukko 3. Apteekkien toimittamat lääkemääräykset vuosina 2016–2019 (n=817).

Apteekkien toimittamat lääkemääräykset (milj. kpl)	2016	2017	2018	2019
Yksityiset apteekit	53,03	55,16	57,14	59,37
Yliopistojen apteekit	5,78	6,09	6,16	6,30
Yhteensä	58,81	61,25	63,30	65,67

Apteekkikohtaisesti toimitettujen lääkemääräysten lukumäärä kuvastaa apteekin kokoa. Yksityisistä apteekeista toimitettiin keskimäärin 74 300 lääkemääräystä jokaista yksittäistä apteekkitoimipistettä kohden (n= 799) ja keskimäärin 95 600 lääkemääräystä jokaista yksityistä apteekkia kohden (n=621) vuonna 2019. Apteekkitoimipisteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä apteekkeja ja sivuapteekkeja omina yksiköinään ja apteekkikäsitteellä puolestaan apteekin ja sivuapteekkien muodostamaa yhtä yksikköä.

5. Yleiskuva apteekkien kannattavuudesta

Riittävä liikevaihto ja tarkoituksenmukainen kustannusrakenne ovat kannattavan yritystoiminnan edellytyksenä (14). Tässä tilinpäätösanalyysissä apteekkien liiketuloksen riittävyyttä on tarkasteltu absoluuttisesti, jolloin kannattavuutta mitataan tuottojen ja kulujen välisenä erotuksena. Lisäksi tunnuslukuja on suhteutettu apteekin liikevaihtoon.

Erityisesti liikevoittoa tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon, että apteekin liiketulos sisältää apteekkarin palkan, liiketoiminnan riskin sekä oman pääoman tuoton. Näiden erien kustannuksen määrittämiseksi ei ole olemassa yksikäsitteisiä raja-arvoja, jotka tarkasti mahdollistaisivat sen laskemisen, missä vaiheessa apteekkitoiminta muuttuu kannattavasta kannattamattomaksi. Tässä tilinpäätösanalyysissä asian merkitystä on kuitenkin arvioitu erisuuruisten laskennallisten palkkaoikaisujen kautta.

Apteekkien tilinpäätösanalyysissä käsitellyt taloustiedot perustuvat pääosin sähköisen lomakkeen ”Liiketoiminnan tilastotiedot” -osiossa kysyttyihin tietoihin. Nämä tiedot kuvaavat kutakin apteekkia kokonaisuutena sisältäen pääapteekin sekä mahdollisten sivuapteekkien, palvelupisteiden ja verkkopalvelun tiedot. Lisäksi apteekkien verkkopalvelua on tarkasteltu lyhyesti erikseen.

5.1. Liikevaihto

Liikevaihdoksi luetaan kirjanpitolain (1336/1997) mukaan tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot, joista on vähennetty myönnetty alennukset, arvonalisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot. Apteekkien liikevaihto koostuu lääkkeiden, elintarvikkeiden ja yleisten kauppatavaroiden myynnistä, lääkemyynnistä laitoksille, sopimusvalmistuksesta, farmaseuttisten palveluiden myynnistä sekä tax free -myynnistä. Tässä tilinpäätösanalyysissä lääkemyyntiin on yhdistetty myös sopimusvalmistus, lääkemyynti laitoksille sekä nikotiinikorvausvalmisteiden myynti. Elintarvikkeiden myynti on puolestaan yhdistetty yleisten kauppatavaroiden myyntiin. Lisäksi sivuapteekkien liikevaihto on yhdistetty pääapteekin liikevaihtoon. Tässä käsiteltävä liikevaihto sisältää myös apteekkimaksun/-veron.

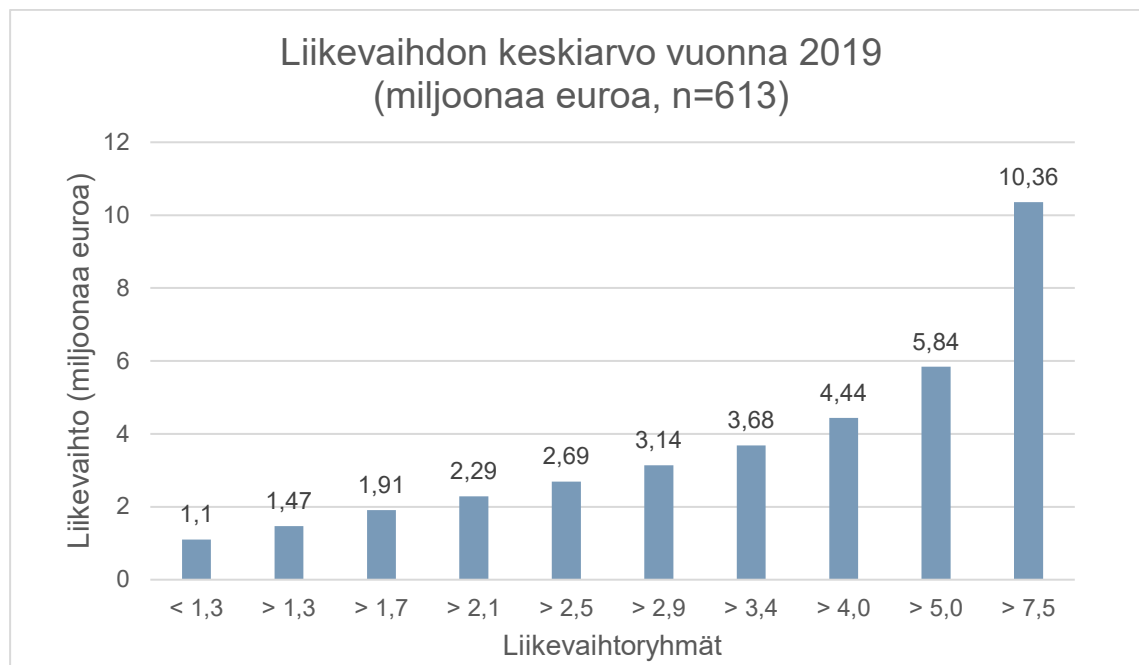
Aineiston apteekkien kokonaisliikevaihto sekä lääkemyynnin ja yleisten kauppatavaroiden myynnin arvo vuosina 2016–2019 eri liikevaihtoryhmissä on kuvattu **liitteissä 1–3**. Tarkasteltavat apteekit (n=587–613) eivät välttämättä ole samoja tarkastelujakson kaikkina vuosina, sillä vuoden 2016 rekisteriaineistoa ei ole yhdistetty vuosien 2017–2019 aineistoihin. Vaikka aineistot eivät ole aivan yhtäläiset, voidaan niitä vertaamalla kuitenkin arvioida liikevaihdon ja myynnin ajallista kehitystä sekä muutosten nopeutta.

5.1.1. Liikevaihdon kehitys

Aineiston apteekkien (n=613) keskimääräinen arvonalisäveroton liikevaihto vuonna 2019 oli hieman yli 4 miljoonaa euroa ja mediaani 3,5 miljoonaa euroa (**liite 1**). Vuoteen 2018 verrattuna liikevaihdon keskiarvo oli kasvanut 3 prosenttia. Tarkastelujakson alkuun eli vuoteen 2016 verrattuna kasvua oli hieman enemmän, reilut 4 prosenttia.

Yksityiset apteekit ovat kuitenkin keskenään hyvin erilaisia. Vuonna 2019 pienimmän liikevaihtoryhmän liikevaihdon keskiarvo oli 1,1 miljoonaa euroa, kun taas suurimman liikevaihtoryhmän liikevaihdon keskiarvo oli yli kymmenen miljoonaa euroa (**kuvio 2**). Kaksi

suurinta liikevaihtoryhmää muodostivat apteekkien lukumäärän mukaan tarkasteltuna 29 prosenttia aineiston apteekeista, mikä on 6 prosenttia enemmän kuin tarkastelujakson alussa vuonna 2016. Kokonaisliikevaihdon perusteella kahteen suurimpaan liikevaihtoryhmään lukeutuvien apteekkien osuus oli puolet aineiston liikevaihdesta (**taulukko 4**).

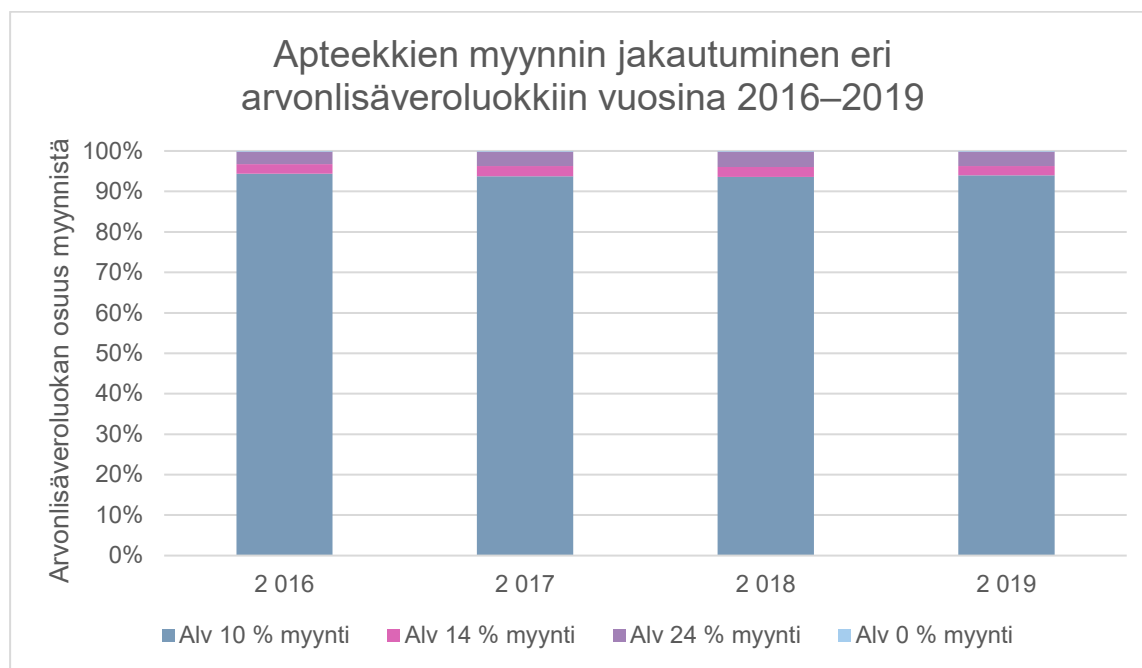

Kuvio 2. Yksityisten apteekkien liikevaihdon keskiarvo liikevaihtoryhmittäin vuonna 2019 (miljoonaa euroa, n=613).

Taulukko 4. Yksityiset apteekit liikevaihtoryhmittäin vuonna 2019 (n=613)

Liikevaihtoryhmä (miljoonaa euroa)	Apteekkien lukumäärä	Liikevaihdon summa (euroa)	Osuus liikevaihdesta (%)	Liikevaihdon keskiarvo (euroa)
< 1,3	28	30 693 826	1	1 096 208
1,3–1,7	50	73 440 576	3	1 468 812
1,7–2,1	54	103 368 805	4	1 914 237
2,1–2,5	60	137 669 929	6	2 294 499
2,5–2,9	46	123 857 022	5	2 629 543
2,9–3,4	51	160 269 950	6	3 142 548
3,4–4,0	66	242 740 450	10	3 677 886
4,0–5,0	79	350 730 620	14	4 439 628
5,0–7,5	128	747 973 898	30	5 843 546
> 7,5	51	528 210 841	21	10 357 075
Yhteensä	613	2 498 955 917	100	4 076 600

Apteekkien myynnin rakenne säilyi tarkastelujakson 2016–2019 aikana hyvin yhtäläisenä (**kuvio 3**). Apteekkien liikevaihdosta suurin osa muodostui 10 prosentin arvonlisäverokannasta eli lääkkeiden myynnistä (94 %). Elintarvikkeiden ja ravintolisien (alv 14 %) osuus oli noin 2,5 prosenttia ja muiden yleisten kauppatavaroiden osuus (alv 24 %) 3–4 prosenttia kokonaisliikevaihdosta. Nollaveroluokan myynnin osuus oli joitakin prosentin kymmenyksiä vuosittain.

Kuvio 3. Apteekkien myynnin jakautuminen eri arvonlisäveroluokkiin vuosina 2016–2019.

5.1.2. Lääkemyynnin kehitys

Vuonna 2019 aineiston apteekkien arvonlisäverollisen lääkemyynnin keskiarvo oli 4,2 miljoonaa euroa ja mediaani 3,6 miljoonaa euroa (**liite 2**). Vuoteen 2018 verrattuna apteekkien lääkemyynti oli kasvanut 3,7 prosenttia ja tarkastelujakson alkuun eli vuoteen 2016 verrattuna 4,7 prosenttia. Lääkkeiden myynti muodosti valtaosan, 94 prosenttia apteekkien kokonaismyynnistä. Edelliseen vuoteen verrattuna lääkemyynti kasvoi suhteellisesti tarkasteltuna eniten suurimmassa liikevaihtoryhmässä ja vähiten pienimmässä liikevaihtoryhmässä.

Suomessa myytiin lääkkeitä lähes 3,5 miljardilla eurolla vuonna 2019 (13). Lääkkeiden kokonaismyynti kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna hieman yli 5 prosenttia. Luku koostuu avohoidon lääkkeiden arvonlisäverollisesta vähittäismyynnistä ja tukkuhintojen mukaisesta myynnistä sairaaloille. Lääkkeiden osuus kaikista terveydenhuoltomenoista Suomessa on tukkuhintojen perusteella laskettuna noin 12 prosenttia.

Lääkkeiden kokonaismyynnistä kolme neljäsosaa (2,6 miljardia) myytiin vuonna 2019 avohuollon apteekeista, mikä pitää sisällään sekä resepti- että itsehoitolääkkeet (15). Apteekkien kautta myydyimpiä lääkevalmisteita euromääräisellä tukkumyynnillä mitattuna olivat adalimumabi (tukkumyynti 49,6 miljoonaa euroa), apiksabaani (tukkumyynti 35,7 miljoonaa euroa) ja ibuprofeeni (tukkumyynti 26,2 miljoonaa euroa). Edelliseen vuoteen verrattuna lääkkeiden tukkumyynti apteekeille oli kasvanut vuoden aikana noin 4 prosenttia.

Lääketilaston mukaan (kattaa kaikki myyntikanavat) nikotiinikorvausvalmisteet olivat kolmanneksi myydyin lääkevalmiste Suomessa vuonna 2019 (13).

Nikotiinikorvausvalmisteiden tukkumyynti oli 61,4 miljoonaa euroa. Apteekkien kautta näistä

valmisteista myytiin noin 11 prosenttia (tukkumyynti 6,6 miljoonaa euroa). Suurin osa nikotiinikorvausvalmisteista myydään nykyään apteekkien ulkopuolella, kuten tupakkatuotteita myyvissä vähittäiskaupoissa, kioskeissa, huoltoasemilla ja ravitsemusliikkeissä myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella.

5.1.3. Itsehoito- ja reseptilääkkeiden myynti

Suomen lääketilaston mukaan avohoidon lääkemyynti verollisin vähittäismyyntihinnoin vuonna 2019 oli yhteensä 2,6 miljardia euroa (13). Suurin osa tästä eli 86 prosenttia apteekkien lääkemyynistä oli reseptilääkkeitä (2,3 miljardia euroa). Reseptilääkkeiden myynti kasvoi 4,4 prosenttia vuoteen 2018 verrattuna. Itsehoitolääkkeiden osuus apteekkien lääkemyynistä oli 14 prosenttia (357 miljoonaa euroa), niiden myynnin kasvaessa liki prosentin edellisvuoteen verrattuna. Verolliset myyntihinnat sisältävät tukkuhinnan lisäksi Valtioneuvoston asetuksen mukaisen lääketaksan ja alennetun arvonlisäveroprosentin 10 prosenttia mukaisen arvonlisäveron.

Myydyimpiä itsehoitolääkkeitä vuonna 2019 olivat verollisin vähittäismyyntihinnoin tarkasteltuna ruoansulatuskanavan sairauksien lääkkeet (76,7 miljoonaa euroa) ja näistä erityisesti ummetuslääkkeet (46 prosenttia vähittäismyynistä) (13). Seuraavaksi myydyimpiä itsehoitolääkkeitä olivat kipulääkkeet (66,6 miljoonaa euroa) ja ihotautilääkkeet (40,4 miljoonaa euroa). Ilman lääkemääräystä myytävien kipulääkkeiden vähittäismyynistä ibuprofeeni muodosti 57 prosenttia ja ihotautilääkkeistä myydyimpiä valmisteita olivat ihon hoidossa käytetyt kortikosteroidit (23 prosenttia vähittäismyynistä).

5.1.4. Reseptilääkkeiden kustannukset

Taulukossa 5 on tarkasteltu apteekeista toimitettujen reseptilääkkeiden kustannuksia vuosina 2017–2019 Kannan Reseptikeskuksen aineiston perusteella. Reseptilääkkeiden kustannukset katetaan lääkkeiden käyttäjien maksamilla omavastuilla ja sairausvakuutuksesta maksettavilla korvauksilla korvausjärjestelmään kuuluvien reseptilääkkeiden osalta. Korvausjärjestelmään kuulumattomien lääkkeiden kustannukset lääkkeen käyttäjä maksaa kokonaisuudessaan itse. Lisäksi joissakin tapauksissa reseptilääkkeiden kustannuksia maksetaan toimeentulotuesta.

Laki sähköisestä lääkemääräyksestä on velvoittanut vuoden 2017 alusta lähtien lääkkeen määrääjää määräämään ja allekirjoittamaan kaikki reseptit sähköisesti. Lisäksi teknisen syyn takia paperireseptillä tai puhelimitse määrätty lääkkeet muutetaan apteekissa sähköisiksi ja tallennetaan Reseptikeskukseen. Kaikilla apteekeilla on pääsy Kannan Reseptikeskukseen ja sähköisellä lääkemääräyksellä lääkkeet voidaan toimittaa mistä tahansa Suomen apteekista. Reseptikeskukseen tallentuvat kaikkien sähköisellä lääkemääräyksellä apteekista toimitettujen lääkkeiden tiedot riippumatta lääkkeen korvattavuudesta (sisältää myös ei-korvattavien lääkkeiden toimitukset). Läkemääräyksen toimitus on asiakirja, joka kertoo tietoja siitä, mitä apteekki on asiakkaalle toimittanut. Asiakirjaan sisältyy aina tietyt pakolliset tiedot, muun muassa lääkkeen kustannukset, jotka koostuvat lääkepakkausten hinnasta ja apteekin toimitusmaksusta. Kustannuksista ei ole vähennetty mahdollista sairausvakuutuskorvauksen osuutta.

Apteekeista sähköisellä lääkemääräyksellä toimitettavien lääkkeiden toimitusmäärät ja niiden kustannukset ovat kasvaneet vuosittain noin neljä prosenttia. Vaikka tiedoista on poistettu Helsingin yliopiston apteekin tiedot, on sähköisten lääkemääräysten toimitusten määrien ja kustannusten vaihtelu merkittävää heijastaen apteekkien koko eroja samalla tavalla kuin liikevaihto. Apteekkikohtaisen toimitusten keskikustannusten vaihteluväli vuonna 2019 oli 12,35–93,55 euroa, joka kuvastaa apteekkien heterogeenisyyttä ja apteekkien

asiakaskunnan erilaisuutta. Tähän voi vaikuttaa muun muassa väestön sairastavuus sekä harvinaislääkkeiden että muiden kalliiden lääkehoitojen käyttö. Kuitenkin toimituskohtainen keskimääräinen kustannus on pysynyt vuosien 2017–2019 aikana samalla tasolla.

Taulukko 5. Kannan sähköisten lääkemääräysten rekisterin mukaiset apteekkien toimittamat lääkemääräykset sekä lääkemääräysten toimittamisen kustannukset vuosina 2017–2019.

	2017	2018	2019
Apteekkien määrä aineistossa	615	618	623
Lääkemääräysten toimitukset vuodessa, kpl			
Kaikki apteekit, yhteensä	59 774 680	62 733 721	65 390 448
Minimi	6 381	3 302	1 346
Maksimi*	5 464 895	5 669 217	5 927 084
Mediaani	78 027	80 032	82 796
Keskiarvo**	97 037	101 511	104 961
Lääkemääräysten toimitusten kokonaiskustannukset vuodessa, 1000 euroa			
Kaikki apteekit, yhteensä	2 268 774,8	2 374 222,4	2 473 019,8
Minimi	256,4	111,2	57,4
Maksimi*	233 956,9	242 893,1	250 497,6
Mediaani	2 851,2	3 008,3	3 107,9
Keskiarvo**	3 683,1	3 841,8	3 969,5
Toimituskohtainen keskikustannus, euroa			
Kaikkien apteekkien keskiarvo	37,96	37,85	37,82
Minimi	16,72	12,50	12,35
Maksimi	88,32	89,73	93,55
Mediaani	39,25	39,29	39,01
Apteekkikohtaisten keskiarvojen keskiarvo	38,48	38,60	38,52

*Tiedoista poistettu Helsingin yliopiston apteekki

**Keskiarvojen laskennassa mukana kaikki Suomen apteekit

5.1.5. Farmaseuttiset palvelut

Apteekissa ja sivuapteekissa voidaan harjoittaa varsinaisen apteekkitoiminnan lisäksi myös terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja sairauksien ehkäisyyn liittyvää palvelutoimintaa (Lääkelaki 395/1987). Toiminnan tarkoituksena ei kuitenkaan saa olla lääkkeiden käytön tarpeeton lisääminen, eikä palvelutoiminta saa haitata lääkkeiden toimittamista tai lääkkeisiin liittyvää neuvontaa.

Farmaseuttisia palveluita ovat esimerkiksi apteekkien lakisääteiset maksuttomat tehtävät kuten lääke- ja hintaneuvonta sekä yhteisvaikutusten tarkastaminen, mutta nämä eivät luonnollisesti näy apteekkien liikevaihdossa. Farmaseuttisia palveluita ovat yhtä lailla

lääkehoidon eri tasoiset arvioinnit, astma- ja diabetespalvelu, inhalaatiohoidon tarkistus ja lääkkeiden annosjakelu. Edellä mainitut palvelut ovat yleensä maksullisia.

Fimea on pyytänyt apteekkeja ilmoittamaan farmaseuttisten palveluiden liikevaihdon vuodesta 2017 lähtien. Vuoden 2019 osalta 105 apteekkaria ilmoitti farmaseuttisten palveluiden liikevaihdon. Vuonna 2019 farmaseuttisten palveluiden liikevaihto oli kokonaisuudessaan 273 354 euroa, keskimääräisen liikevaihdon ollessa 2 603 euroa ja mediaanin 315 euroa.

Farmaseuttisten palveluiden liikevaihdon ilmoittaneiden määrä on kasvanut vuosi vuodelta, sillä vuonna 2017 liikevaihdon ilmoitti 53 apteekkaria ja vuonna 2018 puolestaan 81 apteekkaria. Farmaseuttisten palveluiden myynti näyttäisi lisääntyneen myös ilmoitettujen lukujen perusteella, sillä vuonna 2018 kokonaismyynti oli noin 65 000 euroa, keskiarvo 805 euroa ja mediaani 157 euroa. Farmaseuttisia palveluita on Suomessa tarjolla laajalti, mutta ne eivät ole toistaiseksi vakiintuneet käyttöön, eikä niille tällöin kerry myöskään liikevaihtoa.

5.1.6. Verkkopalvelu

Läkelain (395/1987) mukaan apteekin verkkopalvelulla tarkoitetaan apteekin palveluiden myyntiä asiakkaalle internetissä tehdyn tilauksen perusteella. Lääkkeiden myynti verkkopalvelun kautta on ollut sallittua helmikuusta 2011 lähtien. Fimea on pyytänyt apteekkeja ilmoittamaan verkkopalvelun liikevaihdon vuodesta 2017 lähtien. Apteekkien verkkopalveluita oli vuoden 2019 lopussa Fimeassa käsiteltyjen ennakkoilmoitusten perusteella noin 130.

Vuonna 2019 yksityisistä apteekeista 84 ilmoitti verkkopalvelun liikevaihtotietoja. Verkkopalvelun liikevaihto oli puoli prosenttia niiden kokonaisliikevaihdosta. Osalla apteekeista oli verkkopalvelu, mutta sille ei ollut kertynyt liikevaihtoa vuonna 2019. Verkkopalvelua tarjoavat apteekit sijaitsevat useammin kaupunkimaisessa kunnassa (64 prosenttia) kuin taajaan asutussa (18 prosenttia) tai maaseutumaisessa kunnassa (18 prosenttia).

Vuonna 2019 yksityisten apteekkien verkkopalveluiden liikevaihto oli kokonaisuudessaan 2,15 miljoonaa euroa, liikevaihdon keskiarvon ollessa 25 558 euroa. Liikevaihdon mediaani oli kuitenkin 1 341 euroa, mikä kuvastaa verkkopalvelun tarjoajien välisiä eroja ja käytön suurta vaihtelua Suomessa. Pienin ilmoitettu yksityisen apteekin verkkopalvelun liikevaihto oli 7 euroa ja suurin 717 412 euroa.

Lääkkeiden myynti verkkopalvelun kautta oli vuonna 2019 Suomessa vielä vähäistä. Verkkopalvelun liikevaihdosta lääkemyynnin osuus oli noin 45 prosenttia, kun taas apteekkien kokonaisliikevaihdosta lääkemyynti muodostaa 94 prosenttia. Verkkopalvelun lääkemyynnin keskiarvo vuonna 2019 oli 11 513 euroa ja mediaani 473 euroa.

Verkkopalvelun myynti painottuukin yleisiin kauppatarvikkeisiin enemmän kuin apteekissa paikan päällä asioidessa. Verkkopalvelun kautta hankitaan esimerkiksi intiimituotteita ja sellaisia valmisteita, joiden toimittamisen yhteydessä asiakas haluaa erityisesti varmistaa, että keskustelu henkilökohtaisista asioista voidaan käydä ulkopuolisten kuulematta. Apteekissa paikan päällä asioidessa yksityisyyden suoja on koettu jossain määrin puutteelliseksi, mutta verkkopalvelussa tätä ongelmaa ei ole (16).

Lääkkeiden myynti verkkopalvelun kautta näyttää olevan kasvusuunnassa aivan kuten apteekkien verkkopalvelun taloudellinen merkityskin. Kasvua on ennustettu jo useamman vuoden ajan, mutta COVID-19 pandemia on lisännyt merkittävästi sekä apteekkien verkkopalvelun tarjoajien määrää että etäpalveluiden kysyntää.

5.1.7. Yleisten kauppatavaroiden myynnin kehitys

Aineiston apteekkien yleisten kauppatavaroiden arvonlisäverollisen myynnin keskiarvo vuonna 2019 oli noin 264 000 euroa ja mediaani 199 000 euroa (liite 3). Yleisten kauppatavaroiden myynti muodosti aikaisempien vuosien tapaan noin kuusi prosenttia yksityisten apteekkien kokonaisliikevaihdosta. Yleisiksi kauppatavaroiksi luetaan tässä tarkastelussa 24 ja 14 prosentin arvonlisäverokannan mukaiset valmisteet.

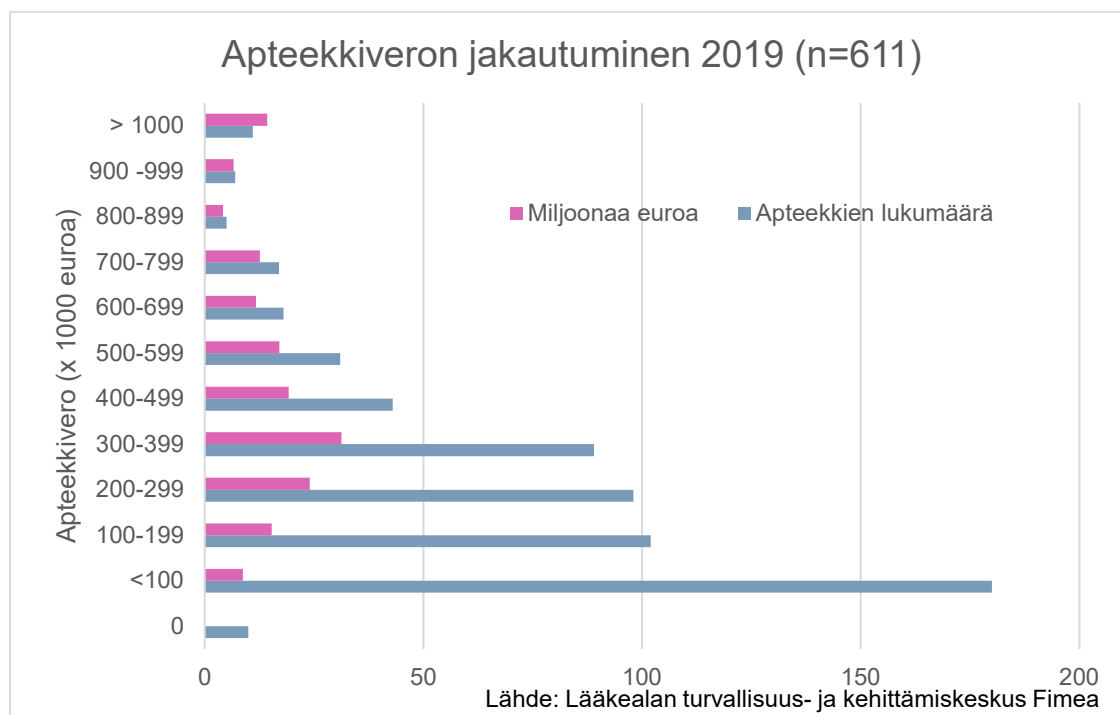
Yleisten kauppatavaroiden myynnin keskiarvo laski neljä prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Keskimääräisissä liikevaihdossa oli havaittavissa laskua kaikissa apteekeissa, joiden kokonaisliikevaihto ylitti 2,5 miljoonaa euroa vuonna 2019. Koko neljän vuoden tarkastelujakson aikana yleisten kauppatavaroiden myynnin keskiarvo oli kuitenkin noussut kolmen prosenttiyksikön verran. Yleisten kauppatavaroiden myynnin kehitykseen vaikuttaa myös se, että liikevaihdon kasvaessa niiden myynti siirretään usein apteekin yhteydessä toimivalle osakeyhtiölle. Apteekkien yhteydessä toimivia yhtiöitä tarkastellaan luvussa 6.

5.1.8. Nollaveroluokka

Lääkkeiden ja yleisten kauppatavaroiden lisäksi apteekkien liikevaihdossa voi olla mukana arvonlisäverotonta myyntiä. Tällaista myyntiä ovat esimerkiksi tax free -myynti ja apteekkarin omat ostot 850 euron rajaan asti. Vuonna 2019 nollaveroluokan myyntiä oli aineiston apteekeissa 3,5 miljoonan euron arvosta. Nollaveroluokan osuus aineiston apteekkien kokonaisliikevaihdosta oli 0,13 prosenttia.

5.1.9. Apteekkivero

Verovuotta 2019 koskevaa apteekkiveroa tilitettiin valtiolle 192 miljoonaa euroa (17). Aineiston yksityisten apteekkien (n=611) osuus kokonaiskertymästä oli noin 165 miljoonaa euroa. Yksityisten apteekkien apteekkivero vuonna 2019 oli keskimäärin 270 000 euroa ja mediaani noin 213 000 euroa. Aineiston apteekeista kymmenen ei maksanut apteekkiveroa lainkaan ja suurin maksettu apteekkivero oli suuruudeltaan yli 2,3 miljoonaa euroa.

Kuvio 4. Apteekkiveron jakautuminen yksityisten apteekkien kesken vuonna 2019 (n=611).

Kuviossa 4 on esitetty aineiston apteekkien tilittämän apteekkiveron jakautuminen apteekkiveron suuruuden ja apteekkien lukumäärän mukaan. Lukumääräisesti tarkasteltuna noin kolmannes (n=190) aineiston yksityisistä apteekeista tilitti apteekkiveroa alle 100 000 euroa vuonna 2019. Noin puolet aineiston apteekeista (n=292) tilitti apteekkiveroa korkeintaan 200 000 euroa, mutta euromääräisesti tarkasteltuna näiden apteekkien osuus apteekkiverokertymästä oli vain 15 prosenttia.

5.2. Myyntikate

Myyntikate osoittaa sen, kuinka paljon yritykselle jää myyntituotoista myyntiä vastaavien tavaraostojen vähentämisen jälkeen (14). Nykylainsäädännön mukaan myyntikatteita ei esitetä virallisessa tuloslaskelmassa, mutta myyntikatetarkastelusta voi kuitenkin olla hyötyä esimerkiksi lääketaksan muutosten vaikutuksia tai muutostarpeita arvioitaessa.

Lääkkeen vähittäismyyntihinta ja apteekin osuus lääkkeen hinnasta määräytyy Valtioneuvoston lääketaksa-asetuksen mukaisesti (713/2013). Lääketaksa on regressiivinen, jolloin apteekin saama myyntikate pienenee suhteellisesti lääkkeen hinnan kasvaessa. Koska lääkemyynti muodostaa noin 94 prosenttia apteekkien kokonaismyynnistä, on apteekkien myyntikate näin ollen suurelta osin säänneltyä. Reseptilääkkeiden myyntikate on erilaisen laskentakaavan takia itsehoitolääkkeiden myyntikatetta pienempi.

Apteekkien kirjanpidossa on yleensä tarkasteltu kahta myyntikatelukua. Myyntikate 1 on saatu vähentämällä liikevaihdosta välittömästi myytävään valmisteeseen, useimmiten lääkkeeseen liittyvät kustannukset kuten tavaraostot. Myyntikate 2:ssa on tämän lisäksi otettu huomioon apteekkivero (aikaisemmin apteekkimaksu).

Aineiston apteekkien myyntikatetiedot on kuvattu **taulukossa 6**. Yksityisten apteekkien keskimääräinen myyntikate 1 vuonna 2019 oli 1,16 miljoonaa euroa ja apteekkiveron huomioiva myyntikate 2 noin 880 000 euroa. Keskimääräinen myyntikate 1 laski tarkastelujakson aikana noin 4 prosenttia ja keskimääräinen myyntikate 2 yli 9 prosenttia.

Taulukko 6. Aineiston apteekkien myyntikatteet ja myyntikateprosentit vuosina 2016–2019.

Vuosi	2016	2017	2018	2019
Apteekkien lukumäärä	600	596	606	613
Myyntikate 1				
Keskiarvo, miljoonaa euroa	1,21	1,20	1,17	1,16
Mediaani, miljoonaa euroa	1,07	1,01	1,02	1,02
Myyntikate-prosentti 1	31,83	31,37	29,59	28,79
Myyntikate 2				
Keskiarvo, miljoonaa euroa	0,97	0,96	0,92	0,88
Mediaani, miljoonaa euroa	0,89	0,82	0,80	0,80
Myyntikate-prosentti 2	26,13	25,05	23,15	23,11

Myös myyntikateprosentit laskivat jokaisena tarkastelujakson vuotena. Vuonna 2019 aineiston apteekkien keskimääräinen myyntikateprosentti 1 oli 28,8 prosenttia ja myyntikateprosentti 2 puolestaan 23,1 prosenttia. Molemmat luvut olivat kolme prosenttiyksikköä pienempiä kuin vastaavat luvut vuonna 2016.

Selittävinä tekijöinä myyntikatteiden laskuun voivat olla suhteellisesti pienempikatteisten kalliiden lääkkeiden myynnin osuuden kasvaminen ja myynnin kasvusta aiheutunut apteekkiveron kasvu.

Apteekkien kautta myydään nykyään enenevässä määrin biologisia lääkkeitä ja sellaisia kalliita lääkkeitä, joita on aikaisemmin käytetty ainoastaan sairaalahoidossa. Kalliiden lääkkeiden myynnillä saattaa olla lääketaksan regressiivisen rakenteen ja apteekkiveron progressiivisuuden takia merkittäviä vaikutuksia apteekin tulonmuodostukseen.

Apteekkiveron jälkeinen myyntikateprosentti vaihtelee apteekin lääkemyynnin ja tämän perusteella määräytyvän apteekkiveron suuruuden mukaan. Myyntikateprosentit ovat suurempia pienillä apteekeilla kuin suurilla apteekeilla (**taulukko 7**). Tällä mekanismilla on tarkoitus tukea pienten apteekkien elinkelpoisuutta. Lääkelain (385/1987) mukaan yksittäisen lääkevalmisteen myyntikate voi olla pienempi kuin apteekkiverolain (770/2016) mukaan määräytyvä apteekkivero.

Apteekkien myyntikatetietojen vertailua hankaloittaa kuitenkin se, että sellaisilla apteekeilla, joilla ei ole erillisyhtiötä, myyntikatteen laskennassa ovat mukana myös yleisten kauppatarvikkeiden myynti ja puolestaan apteekeilla, joilla on erillisyhtiö, myyntikate kuvastaa lähinnä lääkkeiden myyntikatetta, sillä yleisten kauppatarvikkeiden myynti tapahtuu erillisyhtiön puolella. Tämä ilmiö selittää osaltaan sitä, miksi liikevaihdoltaan suurilla apteekeilla myyntikateprosentit ovat pienempiä kuin liikevaihdoltaan pienillä apteekeilla.

Taulukko 7. Aineiston apteekkien myyntikatetiedot vuonna 2019 liikevaihtoryhmittäin tarkasteltuna.

Liikevaihto, miljoonaa euroa	Apteekkien lukumäärä	Keskimääräinen myyntikate 1, euroa	Mediaani, myyntikate 1, euroa	Keskimääräinen myyntikate 2, euroa	Mediaani, myyntikate 2, euroa	Keskimääräinen myyntikateprosentti 1	Keskimääräinen myyntikateprosentti 2
<1,3	28	316 544	317 547	307 436	306 850	28,96	28,18
1,3–1,7	50	409 954	417 273	379 178	386 538	27,97	25,89
1,7–2,1	54	549 102	547 431	494 616	495 309	28,70	25,88
2,1–2,5	60	675 985	672 847	578 466	579 389	29,45	25,18
2,5–2,9	46	779 255	768 012	664 349	653 357	28,94	24,67
2,9–3,4	51	911 014	903 954	726 223	744 139	28,97	23,09
3,4–4,0	66	1 068 012	1 062 953	802 613	847 745	29,03	21,80
4,0–5,0	79	1 298 085	1 258 082	990 696	956 506	29,27	22,37
5,0–7,5	128	1 673 815	1 646 921	1 222 573	1 217 623	28,71	21,03
> 7,5	51	2 795 847	2 521 081	1 920 310	1 773 706	27,65	18,96
Yhteensä	613	1 161 098	1 016 321	884 575	798 146	28,79	23,11

5.3. Liikevoitto (-tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja

Liikevoitto ilmaisee yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen korkoja, tilinpäätössiirtoja ja veroja (Kirjanpitoasetus 1752/2015). Apteekkien kohdalla liikevoitossa on tämän lisäksi mukana myös apteekkarin palkka. Vuonna 2016 ja siitä taaksepäin liikevoitto tai tappio esitettiin ennen satunnaisia erä, varauksia ja veroja. Kirjanpitolainsäädännön muututtua satunnaiset erät poistuivat tuloslaskelmasta sekä käsitteenä että erillisenä eränä. Nykyisessä kirjanpitolainsäädännössä aikaisempaa käsitettä lähinnä vastaava käsite on voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja. Vaikka satunnaisten erien merkitys apteekkien liikevoittoon on pieni, on vuotta 2016 koskevassa aineistossa otettu satunnaiset erät huomioon, jotta tunnusluvut olisivat vertailukelpoisia vuosia 2017–2019 koskevien tunnuslukujen kanssa.

Aineiston apteekkien (n=551, yksityiset apteekit ilman omistajanvaihdoksia) keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 246 950 euroa ja mediaani 217 720 euroa vuonna 2019 (**liite 4**). Edelliseen vuoteen verrattuna liikevoiton keskiarvo oli laskenut -2,3 prosenttia ja vuoteen 2016 verrattuna -6,7 prosenttia. Eri vuosien tunnuslukujen vertailussa keskenään on otettava huomioon se, että aineiston apteekit ja määrä vaihtelevat vuosittain omistajavaihdosten takia.

Liikevoitto (-tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja vaihteli aineiston apteekeissa -141 889 –1 231 283 euron välillä. Liikevaihtoryhmäkohtaisten liikevoittojen (-tappioiden) minimien ja maksimien perusteella on havaittavissa, että apteekit ovat hyvin heterogeenisiä sekä kokonaisuudessaan että liikevaihtoryhmien sisällä. Yksittäisten apteekkien vaikutus keskiarvoon voi olla merkittävä etenkin sellaisissa liikevaihtoryhmissä, joissa apteekeja on vähän tai yksittäisen apteeikin tappio on suuri.

5.3.1. Liikevoittoon (-tappioon) vaikuttavia tekijöitä

Aineiston apteekkien liiketulokseen vaikuttavia liiketoiminnan kuluja on kuvattu **taulukossa 8**. Apteekkien lukumäärä aineistossa vaihtelee vuosittain, minkä takia luvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia toistensa kanssa. Mahdollista kehityssuuntaa niistä kuitenkin voidaan tarkastella. Tässä yhteydessä eri kustannuseriä on verrattu apteekkien liikevaihtoon, jolloin muutokset osuuksissa eivät niinkään kerro kuluerien keskimääräisestä kasvusta tai laskusta, vaan niiden osuuden muutoksista suhteessa liikevaihtoon.

Vuonna 2019 palkkakulujen keskimääräinen osuus apteekkien liikevaihdosta oli 8,9 prosenttia ja henkilöstökulujen (palkat + sivukulut) osuus puolestaan oli noin 11,4 prosenttia. Henkilöstökustannusten osuus näyttää hieman laskeneen vuosien 2016–2019 aikana. Henkilöstökustannusten osuus liikevaihdosta voi olla hyvinkin pieni sellaisissa apteekeissa, joissa apteekkarin oman työn osuus on suuri ja henkilökuntaa on vähän.

Henkilöstökustannusten laskua selittää osittain se, että henkilöstövuokraus on yleistynyt tarkastelujakson aikana. Henkilöstövuokrauskuluja on kysytty Fimean taloustietolomakkeella vuodesta 2017 lähtien. Henkilöstövuokrauskulujen osuus apteekkien liikevaihdosta oli noin yhden prosentin verran vuonna 2019. Henkilöstövuokrauskuluja ilmoitti lähes 70 prosenttia aineiston apteekeista (n=426). Vuodelta 2017 henkilöstövuokrauskuluja ilmoitti 380 apteekkia ja vuonna 2018 hieman yli 400 apteekkia, joten henkilöstövuokrausta käyttävien apteekkien määrä näyttäisi olevan nousussa.

Toimitilavuokrien osuus apteekkien liikevaihdosta oli koko tarkastelujakson ajan noin 1,5 prosenttia ja muiden liiketoimintakulujen osuus noin 3,7 prosenttia liikevaihdosta. Osa muun liiketoiminnan kustannuksista on säännöllisiä kuluja, kuten vakuutus-, sähkö- ja postikulut. Osa kustannuksista on kuitenkin sellaisia, jotka vaihtelevat apteeikin taloustilanteen mukaan kuten mainonta-, markkinointi-, matka- ja koulutuskustannukset.

Taulukko 8. Aineiston apteekkien keskimääräisiä liiketoimintakuluja vuosilta 2015–2019.

Liiketoimintakulun keskimääräinen osuus liikevaihdosta (prosenttia)	2016	2017	2018	2019
Apteekkien lukumäärä	592	596	608	613
Palkat	9,28	9,09	9,11	8,89
Henkilöstökulut	12,78	11,97	11,76	11,40
Henkilöstövuokrauskulut	-	0,53	0,60	0,97
Poistot	0,82	0,78	0,76	0,77
Toimitilavuokrat	1,55	1,52	1,52	1,54
Muut liiketoimintakulut	3,62	3,81	3,75	3,72

Kaikissa edellä raportoiduissa liiketoiminnan kuluissa oli havaittavissa laskeva trendi. Syitä muutokseen voi olla useita. Kehityssuunta voi johtua esimerkiksi digitalisaation, robotiikan tai tehokkuuden lisääntymisestä, rekrytointivaikeuksista tai jonkinlaisesta farmaseuttipulasta. Lisäksi yllä raportoitujen kulujen kehitys on saattanut olla hitaampaa kuin esimerkiksi tavaraostojen kehitys.

5.3.2. Liikevoitto (-tappio) verojen jälkeen ja apteekkarin palkkaoikaisu

Eri yhtiömuotoja kohdellaan verotuksessa eri lailla. Apteekkitoimintaa harjoitetaan toiminimellä ja yhtiömuodosta johtuen apteekkari ei voi maksaa itselleen palkkaa. Tästä syystä apteekkarin palkka on mukana apteekin tuloksessa ja verotustiedoissa. Apteekin tulosta kohdellaan verotuksessa pääosin ansiotulona sen sijaan, että sen voisi saada pääomatuloksi. Osakeyhtiöillä on esimerkiksi mahdollista maksaa yrityksenä yhteisövero ja sen jälkeen jakaa osinkoja omistajille, mutta toiminimellä toimivalla apteekkarilla tätä mahdollisuutta ei ole.

Palkkaoikaisua suositellaan tilanteissa, joissa omistajan työpanos yrityksessä on mukana yrityksen tuloksessa ja työpanosta vastaavaa palkkaa ei ole esitelty tuloslaskelmassa kuluna (18). Käytännössä apteekkarit nostavat palkkansa yksityisottoina suoraan taseen omaa pääomaa veloittaen, jolloin tämä ei näy tuloslaskelmassa ollenkaan. Yksityisottojen rinnastaminen omistajan palkkaan ei tuota välttämättä oikeaa tulosta, koska yksityisottojen määrä on riippuvainen apteekin maksuvalmiudesta ja apteekkarin rahan tarpeesta eikä näin ollen ole samalla tavalla joka kuukausi toistuva kiinteä summa, kuin palkka on.

Apteekin tilinpäätöksessä esitetty tilikauden voitto (tappio) sisältää siis apteekin liiketoiminnan tuloksen lisäksi apteekkarin palkan. Apteekkarin palkkaoikaisun suuruudesta tai liiketoiminnan tuloksen ja apteekkarin palkan erottamisesta ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tämän takia tässä tilinpäätösanalyysissä ilmiötä on tarkasteltu usean eri palkkaoikaisun kautta vähentämällä apteekkien keskiarvotuloksesta erisuuruisia vuosiansioita (**taulukko 9**).

Esimerkki 1. Apteekkiproviisorin mediaaniansio vuonna 2019 oli 4457 euroa kuukaudessa. Oletus on, että yhden kuukauden palkka kattaa vuosilomakorvauksen ja vuorolisät.

$$13 \times 4457 \text{ eur} = 57\,941 \text{ eur} = 58\,000 \text{ euroa (19)}$$

Esimerkki 2. Apteekkiproviisorin ylin taulukkopalkka vuonna 2019 oli 5198 euroa kuukaudessa. Ylin taulukkopalkka edellyttää yli 8 vuoden työkokemusta. Oletus on, että

apteekkarina toimivalla proviisorilla on palvelusvuosia ja vastuullisia tehtäviä enemmän kuin keskivertoproviisorilla. Arvio sisältää myös vuosilomakorvauksen ja vuorolisät.

$$13 \times 5198 \text{ eur} = 67\,574 \text{ eur} = 68\,000 \text{ euroa (20)}$$

Esimerkki 3. Riski- ja investointilisän sisältävä vuosiansio perustuu apteekkiproviisorin ylimpään taulukkopalkkaan, vuosilomakorvaukseen, yritystoiminnan 20 prosentin riskilisään ja investointivaraan, sekä vuosilomasijaisen palkkaamiseen kuudeksi viikoksi. Apteekkarin investointipaineet ja yrittäjäriski eivät suhteellisesti katsottuna ole yhtä suuria kuin monella muulla alalla, mutta apteekkari kuitenkin vastaa yritystoiminnasta koko henkilökohtaisella omaisuudellaan toisin kuin osakeyhtiössä, jossa omistajan taloudellinen vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomaan ja mahdollisiin vakuuksiin.

$$13 \times 5198 \text{ eur} + 20 \% + 1,5 \times 4457 \text{ eur} = 88\,000 \text{ euroa}$$

Yksityisten apteekkareiden, joiden omistamalla apteekilla oli täysi tilikausi ilman omistajanvaihdosta (n=551) verotettavat tulot vuonna 2019 olivat yhteensä 136,1 miljoonaa euroa (keskimäärin 247 000 euroa) ja voitto verojen jälkeen oli yhteensä 84,2 miljoonaa euroa. Laskennallinen veroprosentti näillä apteekkeilla oli 38,2 prosenttia. Aineiston apteekkien keskimääräinen palkkakoikaistu liikevoitto laskennallisten verojen jälkeen vaihteli 98 233–116 773 euron välillä vuonna 2019 (Taulukko 8.). Palkkakoikaistu liikevoitto verojen jälkeen on todellisuudessa jonkin verran laskennallisia arvoja pienempi, sillä apteekkareiden vuosittaisessa verotuksessa tässä laskelmassa vähennetystä palkkakoikaisusta on myös maksettava tuloveroa kunkin apteekkarin henkilökohtaisen veroprosentin mukaan.

Taulukko 9. Apteekkien palkkakoikaistu liikevoitto vuoden 2019 aineistolla (n=551).

	Esimerkki 1.	Esimerkki 2.	Esimerkki 3.
Liikevoitto ennen veroja, keskiarvo, euroa	246 953	246 953	246 953
Palkkakoikaisu, euroa	58 000	68 000	88 000
Verot laskennallisella veroprosentilla, euroa	72 180	68 360	60 720
Palkkakoikaistu liikevoitto verojen jälkeen, keskiarvo, euroa	116 773	110 593	98 233

5.3.3. Liikevoiton (-tappion) jakautuminen

Mikäli aineiston apteekkeja tarkastellaan pelkästään liiketoiminnan kustannuksien kautta, oli aineistossa (n=551) 11 tappiollista apteekkia vuonna 2019 (**taulukko 10**). Näiden apteekkien tulos ennen tilinpäätössiirtoja, veroja ja palkkakoikaisua oli negatiivinen. Tappiollisia apteekkeja oli aineistossa kaksi prosenttia, mikä oli enemmän kuin vuonna 2018 (1,1 prosenttia). Vuonna 2019 valtaosassa aineiston apteekkeista (98 prosenttia) liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja sekä ennen apteekkarin palkkakoikaisua oli suurempi kuin nolla.

Apteekin toiminnan voidaan katsoa olevan positiivista, kun apteekin tulos kattaa sekä aiheutuneet liiketoiminnan kustannukset, että apteekkarin palkkatulon. Vuonna 2019 oli 35 sellaista apteekkia, joiden liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli korkeintaan proviisorin mediaanipalkkaan perustuvan vuosiansion mukainen 58 000 euroa. Nämä apteekit muodostivat 6,4 prosenttia aineistosta. Aineiston apteekkeista noin 94 prosentissa liiketulos ennen veroja ja tilinpäätössiirtoja vuonna 2019 oli näin ollen enemmän kuin proviisorin mediaanivuosisansio apteekissa.

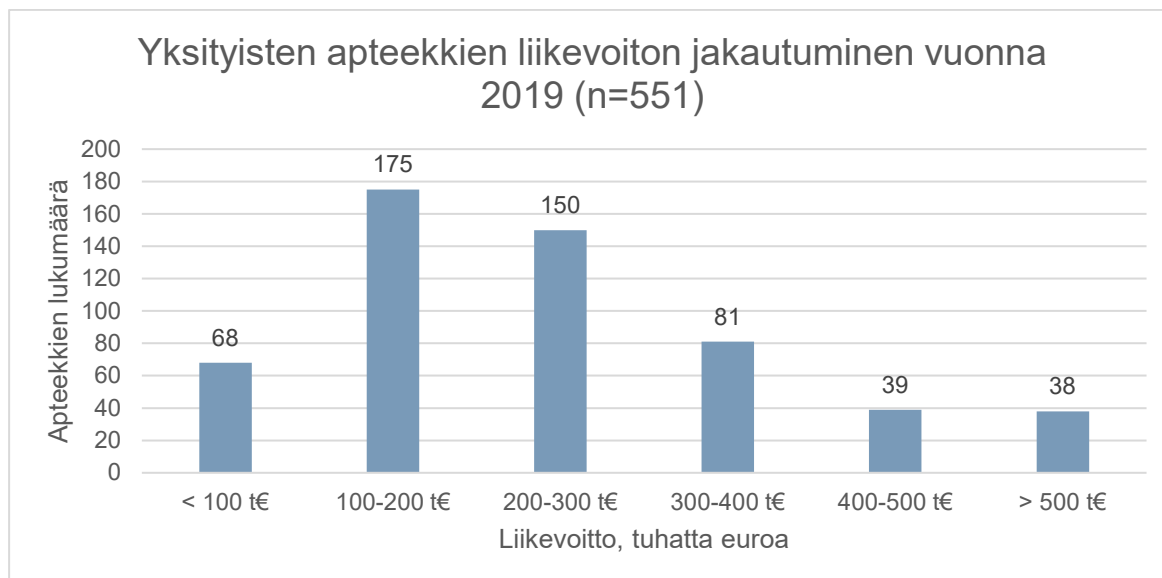
Vuonna 2019 aineistossa oli 43 sellaista apteekkia, joiden liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli korkeintaan proviisorin ylimpään taulukkopalkkaan perustuvan vuosiansion mukainen 68 000 euroa (7,8 prosenttia). Jos tätä vuosiansiotasoa pidetään vaihtoehtoiskustannuksen rajana, aineiston apteekkareista 92 prosenttia ansaitsi enemmän apteekkarina kuin olisi ansainnut apteekkiproviisorina vuonna 2019.

Kun vuosiansioissa otettiin huomioon 20 prosentin investointi- ja riskilisä, oli aineistossa 54 sellaista apteekkia, joiden liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli korkeintaan 88 000 euroa vuonna 2019 (9,8 prosenttia). Yli 90 prosentissa aineiston apteekeista liike-tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli enemmän kuin suurin apteekkarin palkkaoikaisu 88 000 euroa vuonna 2019.

Taulukko 10. Yksityisten apteekkien liikevoiton ja -tappion jakautuminen aineistossa vuonna 2019 (n=551).

Liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	Apteekkien lukumäärä (n = 551)	Osuus aineistosta (prosenttia)
alle 0 euroa (tappiollinen)	11	2,0
alle 58 000 euroa (proviisorin mediaanivuosisansio)	35	6,4
alle 68 000 euroa (proviisorin ylin taulukkopalkka, vuosiansio)	43	7,8
alle 88 000 euroa (+ investointi- ja riskilisä)	54	9,8
yli 88 000 euroa	497	90,2
yli 100 000 euroa	483	87,7
yli 200 000 euroa	308	55,9
yli 300 000 euroa	158	28,7
yli 400 000 euroa	77	14,0
yli 500 000 euroa	38	6,9
yli 600 000 euroa	16	2,9

Kuviossa 5 on tarkasteltu aineiston apteekkien keskimääräistä liikevoittoa ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja vuonna 2019. Noin 12 prosentilla aineiston apteekeista liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli alle 100 000 euroa vuonna 2019. Kolmasosalla aineiston apteekeista liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 100 000–200 000 euron välillä ja noin 28 prosentilla 200 000–300 000 euron välillä. Noin seitsemällä prosentilla liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli yli 500 000 euroa vuonna 2019.

Kuvio 5. Yksityisten apteekkien liikevoiton jakautuminen aineistossa vuonna 2019 (n=551)

5.3.4. Yksityisten apteekkien liikevoitto- eli liiketulosprosentti

Varsinaisista tilinpäätöksen kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista tässä tilinpäätösanalyysissä on käytetty liikevoitto- eli liiketulosprosenttia (**taulukko 11**). Liikevoittoprosentti kuvaa sitä, kuinka monta prosenttia apteekin liikevaihdosta jää liikevoitoksi ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja. Liikevoittoprosentissa ei kuitenkaan ole otettu huomioon apteekkarin palkkakoikaisua. Liikevoittoprosenttia voidaan käyttää yksittäisen apteekin tai apteekkien väliseen vertailuun, mutta se ei sovellu apteekkitoiminnan vertaamiseen muihin aloihin (14).

Taulukko 11. Aineiston apteekkien liikevoittoprosentit 2016–2019.

Vuosi	2016	2017	2018	2019
Apteekkien lukumäärä	549	554	522	551
Liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja, yhteensä, miljoonaa euroa	145,33	140,67	131,59	136,07
Liikevaihto yhteensä, miljoonaa euroa	2 168,35	2 072,52	2 139,57	2 279,42
Liikevoittoprosentti ilman palkkakoikaisua, keskiarvo	6,7	6,8	6,2	6,0

Aineiston apteekkien (n=551) keskimääräinen liikevoittoprosentti vuonna 2019 oli 6,0 prosenttia. Tämä oli tarkastelujakson matalin arvo. Kun liikevoittoprosentissa otettiin huomioon proviisorin mediaaniansioon vuonna 2019 perustuva apteekkarin palkkakoikaisu (58 000 euroa), oli liikevoittoprosentti 4,6. Proviisorin ylimmän palkkaluokan mukaiseen ansioon perustuva apteekkarin palkkakoikaisu (68 000 euroa) laski liikevoittoprosentin 4,3 prosenttiin ja investointivaran ja riskilisän sisältävä palkkakoikaisu (88 000 euroa) laski liikevoittoprosentin 3,8 prosenttiin vuonna 2019. Tässä arvioinnissa palkkakoikaistun liikevoittoprosentit on laskettu kaikkien aineiston (n=551) apteekkien palkkakoikaistun liikevoiton summasta sekä liikevaihdon summasta.

6. Apteekkien tiloissa toimivat yhtiöt

Apteekkitoimintaa harjoitetaan Suomessa elinkeinonharjoittajana eli toiminimellä. Apteekkien toimitiloissa toimii kuitenkin usein myös osakeyhtiöitä, joiden kautta myydään vapaan kaupan tuotteita kuten terveydenhoito- ja kosmetiikkatuotteita, elintarvikkeina myytäviä vitamiineja ja ravintolisiä, rohdosvalmisteita sekä erilaisia terveydenhoitoon ja hyvinvointiin liittyviä palveluita kuten esimerkiksi sairaanhoitajan palveluita. Jotta apteekin toimitiloissa toimiva osakeyhtiö voisi tarjota sairaanhoitajan palveluita eli yksityisiä terveydenhuollon palveluita, tarvitsee se luvan aluehallintovirastolta tai Valviralta.

Apteekkien ja niiden tiloissa toimivien yhtiöiden välillä vuokrataan myös henkilöstöä, toimitiloja ja apteekkirobotteja. Jotkut apteekkarit ovat lisäksi ilmoittaneet harjoittavansa sijoitustoimintaa tai huoneistojen vuokrausta. Joidenkin apteekkien tiloissa toimii useampi yhtiö. Tämän lisäksi yksi yhtiö saattaa toimia kahden tai useamman apteekin tiloissa.

Osakeyhtiöitä perustetaan suurempien apteekkien yhteyteen erityisesti silloin, kun apteekin muun kuin lääkemyynnin liikevaihto lähestyy 20 prosentin osuutta kokonaisliikevaihdosta. Tästä ylittävästä osuudesta joutuisi apteekin liikevaihtona maksamaan apteekkiveroa. Osakeyhtiön perustamisen kannustimena ovat todennäköisesti myös muut verotukselliset syyt. Osakeyhtiön tuloksesta maksetaan 20 prosentin verokannan mukaista yhteisöveroa ja siirtämällä 14 ja 24 prosentin arvonlisäveroluokkiin kuuluva myynti osakeyhtiön puolelle, pienenee apteekkarin liiketoiminnan verorasitus merkittävästi. Apteekin tulosta verotetaan apteekkarin henkilökohtaisen tuloveroprosentin mukaan, mikä saattaa olla suuruudeltaan kaksinkertainen yhteisöveroon nähden.

6.1. Erillisyhtiöiden määrä

Apteekkien yhteydessä toimi noin 240 osakeyhtiötä noin 250 eri apteekissa vuonna 2019 eli apteekeista (n=623) noin 38 prosentin yhteydessä toimi osakeyhtiö. Tässä tilinpäätösanalyysissä aineistosta on kuitenkin poistettu useaan kertaan ilmoitetut osakeyhtiöiden tiedot, jos sama yhtiö toimii useammassa apteekissa sekä sellaiset tiedot, joissa tietoja on ilmoitettu vajaalta vuodelta. Vuoden 2019 aineisto koostuu 224 apteekin toimitiloissa toimivan osakeyhtiön taloustiedoista.

6.2. Erillisyhtiöiden alueellinen tarkastelu

Vuonna 2019 noin 74 prosenttia apteekkien erillisyhtiöistä (n=166) sijaitsi Tilastokeskuksen kuntaryhmittelyn mukaan kaupunkimaisissa kunnissa, noin 17 prosenttia (n=38) taajaan asutuissa kunnissa ja 9 prosenttia (n=20) maaseutumaisissa kunnissa (**taulukko 12**). Kaupunkiapteekkien erillisyhtiöiden keskimääräinen liikevaihto ja voitto olivat suurempia kuin taajaan asuttujen tai maaseutumaisten alueitten erillisyhtiöiden liikevaihto ja voitto.

Taulukko 12. Erillisyhtiöiden Tilastokeskuksen mukainen kuntaryhmätarkastelu vuoden 2019 tiedoilla.

Tilastokeskuksen kuntaryhmittely	Erillisyhtiöiden lukumäärä	Osuus, prosenttia	Liikevaihdon keskiarvo, euroa	Voiton keskiarvo, euroa
Kaupunkimaiset kunnat	166	74	1 067 407	292 508
Maaseutumaiset kunnat	20	9	619 602	135 505
Taajaan asutut kunnat	38	17	631 181	181 449

Alueellisesti tarkasteltuna erillisyhtiöitä oli eniten Uudellamaalla (28 %) ja Pirkanmaalla (11 %) (**taulukko 13**). Suurimmat keskimääräiset liikevaihdot olivat Uudenmaan ja Varsinais-Suomen erillisyhtiöissä. Pohjois-Karjalassa erillisyhtiöiden keskimääräinen liikevaihto oli huomattavasti pienempi kuin muissa maakunnissa. Myös keskimääräinen liiketoiminnan voitto oli Pohjois-Karjalassa maan pienin. Suurimmat liikevoitot apteekkien yhteydessä toimivissa yhtiöissä vuonna 2019 olivat Keski-Pohjanmaalla, Uudellamaalla ja Satakunnassa.

Taulukko 13. Erillisyhtiöiden lukumäärä sekä liikevaihdon että voiton keskiarvo maakunnittain vuonna 2019.

Maakunta	Erillisyhtiöiden lukumäärä	Liikevaihdon keskiarvo, euroa	Voiton keskiarvo, euroa
Ahvenanmaa	1	1 023 481	281 925
Etelä-Karjala	7	1 029 978	282 414
Etelä-Pohjanmaa	9	721 392	199 816
Etelä-Savo	7	1 197 885	233 767
Kainuu	5	890 818	250 883
Kanta-Häme	9	718 794	216 150
Keski-Pohjanmaa	2	1 144 145	350 052
Keski-Suomi	14	747 725	224 888
Kymenlaakso	6	732 516	192 126
Lappi	9	816 292	252 880
Pirkanmaa	25	772 348	212 347
Pohjanmaa	8	785 486	229 961
Pohjois-Karjala	7	377 850	117 719
Pohjois-Pohjanmaa	13	833 865	246 623
Pohjois-Savo	13	732 066	205 099
Päijät-Häme	10	753 493	214 320
Satakunta	3	1 176 791	332 879
Uusimaa	62	1 250 212	337 082
Varsinais-Suomi	14	1 276 500	299 596

6.3. Erillisyhtiöiden liikevaihto ja myynnin rakenne

Taulukossa 14 on kuvattu apteekin tiloissa toimivien yhtiöiden lukumäärä ja liikevaihto vuosina 2016–2019. Vuotta 2016 koskevat tiedot perustuvat apteekkareiden apteekkimaksun määräämistä varten antamiin apteekkien taloustietoihin ja vuosia 2017–2019 koskevat tiedot perustuvat lääkelain 89 §:n kolmannen momentin nojalla kerättyihin taloustietoihin. Vuodesta 2017 eteenpäin tiedot ovat aikaisempaa kattavammat, koska lääkelakiin on kirjattu Fimean tietojensaantioikeus myös apteekkien yhteydessä toimivien yritysten tietoihin.

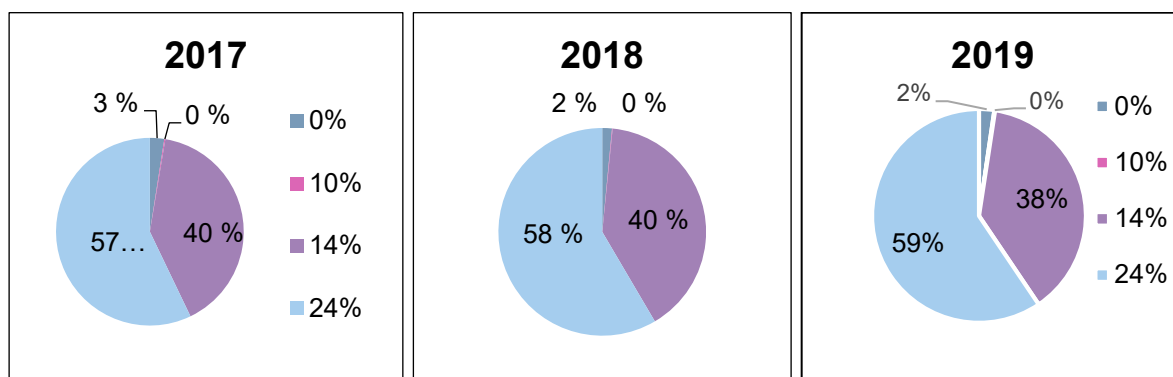
Taulukko 14. Apteekkien tiloissa toimivien yhtiöiden lukumäärä ja liikevaihto vuosina 2016–2019.

Vuosi	Yhtiöiden lukumäärä	Yhteenlaskettu liikevaihto (miljoonaa euroa)	Liikevaihto, keskiarvo (miljoonaa euroa)	Liikevaihto, mediaani (miljoonaa euroa)	Liikevaihto, minimi (euroa)	Liikevaihto, maksimi (miljoonaa euroa)
2016	158	126,9	0,80	-	-	-
2017	200	173,6	0,87	0,71	51 801	4,9
2018	203	191,2	0,94	0,74	2 706	5,3
2019	224	213,6	0,95	0,77	12 458	4,9

Apteekkien yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden keskimääräinen liikevaihto vuonna 2019 oli 953 422 euroa. Keskimääräinen liikevaihto oli noussut vuoteen 2018 verrattuna noin prosentin ja vuoteen 2017 verrattuna hieman yli yhdeksän prosenttia. Koko tarkastelujakson aikana erillisyhtiöiden keskimääräinen liikevaihto oli kasvanut lähes 19 prosenttia. Tulosten tulkinnassa on kuitenkin hyvä ottaa huomioon muuttunut tiedonkeruu ja aikaisempaa laajempi aineisto.

Myynnin rakenne oli hyvin samanlainen apteekkien yhteydessä toimivilla osakeyhtiöillä vuosina 2017–2019 (**kuvio 6**). Liikevaihdosta lähes 60 prosenttia koostui yleisten kauppatavaroiden (alv 24 %) arvonlisäverottomasta myynnistä ja 38 prosenttia elintarvikkeiden (alv 14 %) arvonlisäverottomasta myynnistä vuonna 2019. Yhdessä nämä kaksi arvonlisäveroluokkaa muodostivat valtaosan eli noin 98 prosenttia apteekkien yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden arvonlisäverottomasta myynnistä.

Alennetun 10 prosentin arvonlisäverokannan mukaista myyntiä oli apteekkien erillisyhtiöissä noin 0,1 prosenttia kokonaismyynnistä. Tässä arvonlisäveroluokassa on esimerkiksi nikotiinikorvausvalmisteiden ja kirjojen myyntiä. Nollaveroluokka muodosti noin kaksi prosenttia osakeyhtiöiden kokonaisliikevaihdosta ja sisälsi muun muassa sairaanhoitajan palveluita vuonna 2019.

Kuvio 6. Apteekin yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden myynnin rakenne eri arvonlisäveroluokissa vuosina 2017–2019.

6.4. Erillisyhtiöiden liikevoitto

Vuonna 2019 apteekkien yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 259 353 euroa (**taulukko 15**). Tämä oli kuusi prosenttia

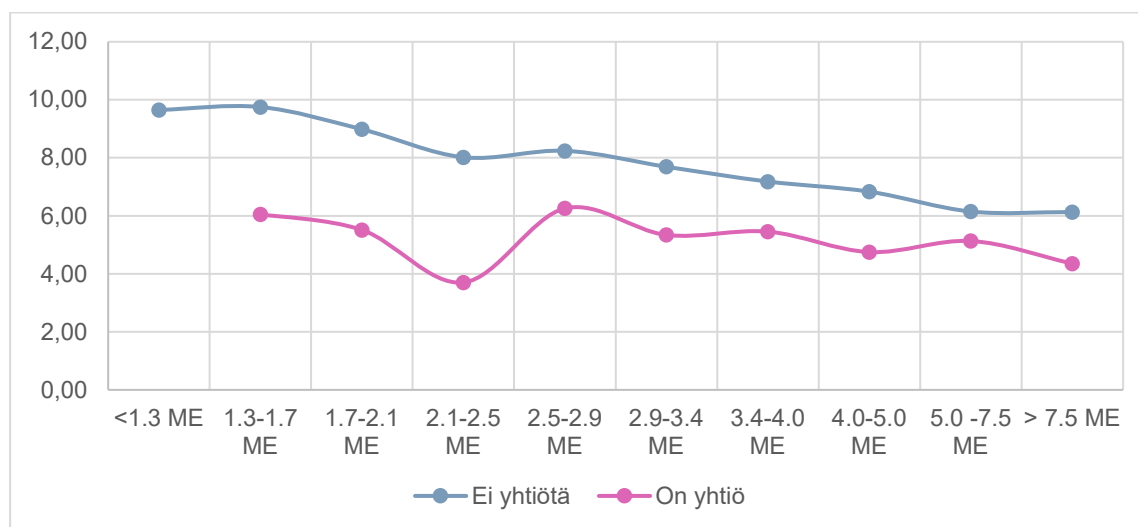
enemmän kuin vuonna 2018. Koko neljän vuoden tarkastelujakson aikana keskimääräinen osakeyhtiön liikevoitto oli noussut noin 19 prosenttia. Yhteisöveroa kyseiset osakeyhtiöt maksoivat yhteensä yli 11 miljoonaa euroa, mikä oli keskimäärin 51 914 euroa yhtä apteekin yhteydessä toimivaa osakeyhtiötä kohti. Myös näiden lukujen tulkinnassa on otettava huomioon muuttunut tiedonkeruu ja aineiston koko.

Taulukko 15. Apteekkien yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden voitto vuosina 2016–2019.

Vuosi	Yhtiöiden lukumäärä	Liikevoitto ennen tilinpäätös-siirtoja ja veroja, yhteensä (miljoonaa euroa)	Liikevoitto ennen tilinpäätös-siirtoja ja veroja, keskiarvo (euroa)	Liikevoitto ennen tilinpäätös-siirtoja ja veroja, mediaani (euroa)	Yhteisö-vero, yhteensä (miljoonaa euroa)	Yhteisö-vero, keskiarvo (euroa)	Liikevoittoprosentti
2016	158	34,4	217 700	-	-	-	27,2
2017	200	47,6	237 761	189 458	9,7	49 093	27,4
2018	203	49,7	244 641	187 698	10,0	49 219	26,0
2019	224	57,6	259 353	209 023	11,3	51 914	27,2

Apteekin yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden liikevoittoprosentti vaihteli neljän vuoden tarkastelujakson aikana 26–27,4 prosentin välillä (**taulukko 15**). Tämä oli moninkertainen yksityisten apteekkien liikevoittoprosenttiin verrattuna, joka oli ilman palkkaoikaisua 6,0 prosenttia vuonna 2019. Eroa selittää muun muassa se, että erillisyhtiö voi vapaasti hinnoitella myymänsä tuotteet ja palvelut, mutta lääkkeiden hinnoittelu apteekeissa on Valtioneuvoston lääketaksa-asetuksella hyvin yksityiskohtaisesti säänneltyä.

Erillisyhtiöillä näytti olevan vaikutusta apteekin liikevoittoprosentin suuruuteen (**kuvio 7**). Liikevoittoprosentti oli suurempi sellaisilla apteekeilla, joilla ei ollut erillisyhtiötä, kuin sellaisilla apteekeilla, joiden yhteydessä toimi erillisyhtiö.

Kuvio 7. Erillisyhtiöiden vaikutus apteekkien liikevoittoprosenttiin vuonna 2019.

Liikevoittoprosentti näytti laskevan kauttaaltaan apteekin koon ja liikevaihdon kasvaessa. Pienten apteekkien yhteydessä toimii harvoin osakeyhtiöitä, sillä apteekkarin henkilökohtaisen tuloverotuksen ja osakeyhtiön yhteisöverotuksen välinen ero on sen verran

pieni, että osakeyhtiötoiminnalla ei saavuteta merkittävää taloudellista tai muutakaan etua. Erillisyhtiöt näyttävät kuitenkin kompensoivan apteekkien liikevoittoa ja kannattavuutta.

6.5. Myynnin jakautuminen erillisyhtiön ja apteekin välillä

Yleisten kauppatavaroiden liikevaihdon jakautumista yksityisten apteekkien ja erillisyhtiöiden välillä on tarkasteltu **taulukossa 16**. Yksityisten apteekkien yhteenlaskettu yleisten kauppatavaroiden liikevaihto oli hieman yli 135 miljoonaa euroa vuonna 2019 (n=613). Erillisyhtiön kautta yleisiä kauppatavaroita myytiin 210 miljoonan euron arvosta (n=224). Lisäksi yliopistojen apteekit myivät yleisiä kauppatavaroita lähes 60 miljoonan euron arvosta. Yliopistojen apteekit eivät voi perustaa erillisyhtiötä.

Aineiston perusteella näyttää siltä, että yleisten kauppatavaroiden myynnistä yli puolet, 61 prosenttia, tapahtui apteekin erillisyhtiön kautta vuonna 2019 (**taulukko 16**). Vaikka erillisyhtiöiden merkitys näyttää nousseen viime vuosina, voi tämäkin muutos johtua tiedonkeruun muuttumisesta ja aikaisempaa laajemmista erillisyhtiötiedoista. Yleisiin kauppatavaroihin on laskettu 14 prosentin ja 24 prosentin arvonlisäveroluokkien mukaiset myynnit.

Taulukko 16. Yleisten kauppatavaroiden liikevaihdon jakautuminen yksityisten apteekkien ja erillisyhtiöiden kesken vuosina 2016–2019.

Vuosi	Yhteenlaskettu liikevaihto, apteekit (miljoonaa euroa)	Yhteenlaskettu liikevaihto, erillisyhtiöt (miljoonaa euroa)	Yhteenlaskettu liikevaihto, apteekit ja erillisyhtiöt (miljoonaa euroa)	Erillisyhtiöiden osuus liikevaihdosta (prosenttia)
2016	129,1	126,9	256,0	50
2017	129,2	166,7	295,9	56
2018	139,4	176,6	316,0	56
2019	135,4	210,1	345,5	61

Apteekkien kanssa samassa toimitilassa harjoitetun muun liiketoiminnan henkilöstökulut vaihtelivat 22–1 623 156 euron välillä vuonna 2019. Henkilöstökuluja ilmoitti 159 yhtiötä. Henkilöstökulujen keskiarvo oli 60 390 euroa. Henkilöstökulut olivat noin 4,4 prosenttia apteekkien yhteydessä toimivien yhtiöiden liikevaihdosta. Tämä on suuruusluokaltaan vain noin 40 prosenttia apteekkien henkilöstökuluista. Verottaja on kuitenkin ohjeistanut apteekkeja jakamaan apteekin ja erillisyhtiön henkilöstökustannukset yritysten liikevaihtojen suhteessa. Kaikki erillisyhtiön henkilöstökustannukset eivät välttämättä näy henkilöstökustannuksissa, sillä erillisyhtiön ja apteekin sopimuksen perusteella henkilöstökustannuksia voi olla kirjattuna myös liiketoiminnan muissa kuluissa ja näin ollen pelkkä apteekin ja erillisyhtiön henkilöstökustannusten vertaaminen toisiinsa ei tuota luotettavaa tulosta.

7. Apteekkien vakavaraisuus ja maksuvalmius

Yrityksen vakavaraisuus ja maksuvalmius ovat kannattavuuden lisäksi keskeisimpiä yrityksen taloudellisen tilan kuvaajia (21). Vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen vieraan ja oman pääoman osuutta koko pääomasta, ja näin vakavaraisuus antaa kuvan yrityksen rahoitusrakenteesta, yrityksen velkaisuudesta sekä yrityksen kyvystä suoriutua sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Maksuvalmius eli likviditeetti tarkoittaa puolestaan yrityksen kykyä hoitaa lyhyen aikavälin maksunsa ajallaan.

Tässä selvityksessä tarkastellaan apteekkien vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta muutaman tunnusluvun avulla. Tasetietojen tarkastelu ja tunnuslukujen tulkinta apteekkitoiminnassa on suuntaa antavaa. Yksittäisiä tunnuslukuja olennaisempaa on itse taseen sisältö. Tässä tilinpäätösanalyysissä on käytetty eri liikevaihtoryhmistä satunnaisotannalla valittujen 84 apteekin apteekkarirekisteriin tallennettuja tasetietoja vuodelta 2016 sekä sähköisen tietojen ilmoittamisen kautta saatua noin 600 apteekin tasetietoaineistoa vuosilta 2017–2019.

7.1. Omavaraisuusaste

Yrityksen omavaraisuutta voidaan arvioida omavaraisuusasteen avulla, joka kuvaa oman pääoman suhteellista osuutta taseen loppusummasta (14). Vakavaraisuutta pidetään hyvänä, jos omavaraisuusaste on yli 40 prosenttia (18). Vakavaraisuus on tyydyttävä, jos omavaraisuusaste on 20–40 prosenttia, ja se on heikko, jos omavaraisuusaste on alle 20 prosenttia.

Aineiston apteekkien omavaraisuusasteen jakaumat vuosilta 2016–2019 on esitelty **taulukossa 17**. Vuonna 2019 aineiston apteেকেista puolella omavaraisuusaste oli hyvä. Neljänneksellä apteেকেista omavaraisuusaste oli tyydyttävällä tasolla ja neljänneksellä se oli heikko. Omavaraisuusasteen keskiarvo oli 35 % vuonna 2019. Vuosien 2017–2019 aineisto on huomattavasti laajempi kuin vuoden 2016 aineisto, joka on otettu satunnaisotannalla eri liikevaihtoryhmistä. Vuoteen 2016 verrattuna apteekkien omavaraisuusaste näytti kuitenkin parantuneen kauttaaltaan.

Taulukko 17. Aineiston apteekkien omavaraisuusaste vuosina 2016–2019.

Oma- varaisuus- aste	2016		2017		2018		2019	
	Luku- määrä	Prosenttia	Luku- määrä	Prosenttia	Luku- määrä	Prosenttia	Luku- määrä	Prosenttia
Heikko (alle 20)	24	29	133	22	144	24	151	25
Tyydyttävä (20–40)	24	29	141	24	149	25	150	25
Hyvä (yli 40)	36	43	323	54	306	51	301	50
Yhteensä	84	100	597	100	599	100	602	100

Kuten jo aikaisempien vuosien apteekkien tilinpäätösanalyysissä on todettu, tuloksista ei voida suoraan tehdä johtopäätöksiä apteekkien omavaraisuusasteesta. Yksityisliikkeessä omistaja voi nostaa yrityksestään varoja enemmän kuin on siihen sijoittanut tai liikevoittoa on kertynyt. Apteekkien heikko omavaraisuusaste johtuu pääsääntöisesti pienestä omasta pääomasta, jolloin apteekkarin yksityisötöt ovat olleet tilikauden aikana suuremmat kuin tilikauden voitto tai sijoitukset apteekin toimintaan. Ilmiö on suhteellisen tyypillinen yksityisyrittäjissä. Lisäksi omavaraisuusasteelle esitetyt ohjearvot ovat yleensä suuntaa antavia (21). Jos yrityksen toimintaan liittyvä riski on alhainen ja tuloskehitys vakaa, heikkoakin omavaraisuusastetta voidaan pitää hyväksyttävänä.

7.2. Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellinen velkaantuneisuus mittaa yrityksen velkojen suhdetta toiminnan laajuuteen eli käytännössä yrityksen liikevaihtoon (14). Hyväksyttävänä pidettävä suhteellinen velkaantuneisuus riippuu yrityksen toiminnan luonteesta. Tämän takia suhteellista velkaantumista tulisi verrata vain saman toimialan yritysten välillä. Suhteellisen velkaantuneisuuden voidaan katsoa olevan hyvä, jos se on alle 40 prosenttia, tyydyttävä, jos se on 40–80 prosenttia ja heikko, jos se on yli 80 prosenttia (18).

Suhteellista velkaantuneisuutta tarkasteltiin 613 apteekin tasetiedoista. Suhteellinen velkaantuneisuus oli hyvä eli alle 40 prosenttia valtaosalla aineiston apteekeista vuonna 2019 (99 prosenttia). Yhdellä prosentilla aineiston apteekeista suhteellinen velkaantuneisuus oli tyydyttävällä tasolla ($n=6$) ja vain promillella se oli heikko ($n=1$). Apteekkien velkarasite kaikissa liikevaihtoryhmissä on aiempien vuosien tavoin pieni, sillä aineiston apteekeilla oli velkaa keskimäärin 14 prosenttia liikevaihdosta.

7.3. Maksuvalmius

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä suoriutua lyhytaikaisista maksuvelvoitteistaan mahdollisimman edullisesti (14). Tällöin yritys pystyy hyödyntämään kassa-alennuksia ja tililimiittejä ei ole käytössä. Tässä tilinpäätösanalyysissä maksuvalmiutta tarkastellaan staattisesta näkökulmasta, jolloin maksuvalmiutta arvioidaan tietyt yksittäisenä päivänä.

Current ratio on suuntaa antava maksuvalmiuden tunnusluku tilikauden päättymispäivältä (18). Current ratiossa apteekin vaihto-omaisuus, myyntisaamiset, muut saamiset, rahoitusarvopaperit, rahat ja pankkisaamiset on suhteutettu lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Current ratio on hyvä, jos se on yli 2, tyydyttävä, jos se on 1–2 ja heikko, jos se on alle 1.

Aineiston apteekkien maksuvalmiuden jakaumat vuosilta 2016–2019 on kuvattu **taulukossa 18**. Apteekeista alle 25 prosentilla Current ratio oli hyvä vuoden 2019 tilinpäätöshetkellä. Noin 60 prosentilla apteekeista maksuvalmius oli tyydyttävä ja 15 prosentilla maksuvalmius oli heikko. Maksuvalmiuden mediaani oli 1,5.

Taulukko 18. Aineiston apteekkien maksuvalmius vuosina 2016–2019.

Maksu- valmius	2016		2017		2018		2019	
	Luku- määrä	Prosenttia	Luku- määrä	Prosenttia	Luku- määrä	Prosenttia	Luku- määrä	Prosenttia
Heikko (alle 1)	6	7	164	28	69	11	90	15
Tyydyttävä (1–2)	49	58	315	53	374	62	383	63
Hyvä (yli 2)	29	35	115	19	165	27	138	22
Yhteensä	84	100	594	100	608	100	611	100

Maksuvalmius vaihteli tarkastelujakson vuosina. Vuoden 2017 luvut poikkeavat muiden tarkasteluvuosien tunnusluvuista johtuen todennäköisesti siitä, että rahoitusarvopapereiden arvoa ei ollut käytettävissä vuoden 2017 osalta. Vuosien 2018 ja 2019 taloustietokyselyissä tämä tieto on kuitenkin kysytty. Vuoden 2019 maksuvalmiutta kuvaavat tunnusluvut näyttävät heikentyneen vuoteen 2018 verrattuna. Merkittävin lisäys on tapahtunut apteekkien lukumäärässä, joiden maksuvalmius on heikolla tasolla.

8. Yhteenveto ja johtopäätökset

Apteekkitalouden vuosi 2019

- Aineiston apteekkien toiminta oli pääsääntöisesti liiketaloudellisesti kannattavaa
 - o keskimääräinen liikevaihto 4,1 miljoonaa euroa
 - o keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja 247 000 euroa
 - o liikevoitoissa ja myyntikatteissa oli havaittavissa laskua
- Aineiston apteekit olivat vakavaraisia
 - o omaa pääomaa keskimäärin 35 prosenttia
 - o velkaa keskimäärin 14 prosenttia
- Erillisyhtiöillä todennäköisesti vaikutusta apteekkien kannattavuuteen
 - o erillisyhtiöiden keskimääräinen liikevaihto 953 000 euroa
 - o keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja 259 000 euroa
 - o apteekeista noin 40 prosentin yhteydessä toimi osakeyhtiö
 - o apteekin liikevoittoprosentti oli pienempi sellaisilla apteekeilla, joiden yhteydessä toimi erillisyhtiö, kuin sellaisilla apteekeilla, joilla ei ollut erillisyhtiötä

Suomessa oli vuoden 2019 lopussa 817 apteekkitoimipistettä eli yksi toimipiste noin 6 800 asukasta kohden. Maakuntatasolla tarkasteltuna apteekkipalveluiden saatavuus kuitenkin vaihteli paljon. Uudellamaalla jokaista apteekkia kohden oli keskimäärin 11 000 asukasta ja Etelä-Savossa puolestaan alle 4000 asukasta. Tämä ilmiö on ollut havaittavissa jo useamman vuoden ajan. Vaikka uusia apteekkejä on perustettu useita kymmeniä, eivät uudet apteekit kuitenkaan ole päässeet aloittamaan toimintaansa hitaitten valitusprosessien takia.

Yksityiset apteekit olivat avoinna keskimäärin 54 tuntia viikossa vuonna 2019. Isoimmilla yksiköillä aukioloajat olivat laajemmat kuin pienemmillä yksiköillä, sillä yksityiset pääapteekit olivat avoinna keskimäärin 58 tuntia viikossa ja yksityiset sivuapteekit puolestaan keskimäärin 38 tuntia. Kolme neljäsosaa apteekeista oli avoinna lauantaisin ja noin 30 prosenttia apteekeista oli avoinna myös sunnuntaisin. Apteekkitiheys ja apteekkien aukioloajat olivat Suomessa jokseenkin samalla tasolla kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa apteekit ovat avoinna keskimäärin 56 tuntia viikossa ja jossa oli yksi apteekki keskimäärin 7 200 asukasta kohden vuonna 2019 (22).

Yksityisistä apteekeista toimitettiin keskimäärin 95 600 lääkemääräystä vuonna 2019. Keskimääräinen reseptilääkekohtainen kustannus oli noin 38 euroa. Reseptitoimitusten määrä ja kustannukset kasvoivat vuosittain noin neljä prosenttia vuosina 2017–2019.

Yksityisten apteekkien liikevaihto kasvaa muutaman prosentin vuosittain. Vuonna 2019 apteekkien liikevaihdosta 94 prosenttia muodostui lääkemyynistä, josta 86 prosenttia oli reseptilääkemyyntiä ja loput itsehoitolääkemyyntiä. Apteekkien verkko- ja etäpalvelujen merkitys näyttäisi kasvavan, vaikka verkkopalvelun osuus apteekkien kokonaisliikevaihdosta vuonna 2019 olikin vielä vain puoli prosenttia. Verkkopalvelun myynti painottuu yleisiin kauppatavaroihin enemmän kuin apteekissa paikan päällä asioidessa. Verkkopalvelun etuina voidaan pitää turhien kontaktien välttämistä ja parempaa yksityisyydensuojaa kuin kivijalka-apteekissa asioidessa. Apteekkien verkkopalvelun voidaan katsoa edistävän apteekkipalveluiden saatavuutta sekä vapauttavan resursseja sellaisille apteekin asiakkaille, jotka haluavat asioida mieluummin paikan päällä kuin etänä.

Liikevaihdon kasvusta huolimatta yksityisten apteekkien keskimääräisissä liikevoitoissa ja myyntikatteissa on ollut jo useamman vuoden ajan havaittavissa laskeva trendi. Ilmiötä selittävät todennäköisesti kalliiden lääkkeiden myynnin osuuden kasvaminen ja myynnin kasvusta aiheutunut apteekkiveron kasvu, sillä myyntikatteet olivat parempia liikevaihdoltaan pienillä apteekeilla kuin suurilla apteekeilla. Selittävänä tekijänä voivat olla myös erillisyhtiöt, joihin yleisten kauppatavaroiden lääkkeitä parempikatteisempi myynti siirretään liiketoiminnan kasvaessa. Tällöin kaikki apteekin tiloissa tapahtuva myynti ei näy apteekin liikevaihdossa tai liikevoitossa ja taloudellinen tilanne saattaa näyttäytyä heikompana kuin mitä se todellisuudessa onkaan.

Yksityisistä apteekeista noin 40 prosentin yhteydessä toimi osakeyhtiö vuonna 2019. Erillisyhtiöillä oli todennäköisesti vaikutusta kyseisten apteekkien kannattavuuteen, sillä kaikista yksityisten apteekkien yleisten kauppatavaroiden myynnistä yli 60 prosenttia tapahtui apteekkien yhteydessä toimivien erillisyhtiöiden kautta vuonna 2019.

Aineiston apteekkien toiminta oli vuonna 2019 pääsääntöisesti liiketaloudellisesti kannattavaa ja apteekit olivat vakavaraisia, vaikka liikevoitoissa ja myyntikatteissa oli havaittavissa laskua. Apteekkien väliset erot liikevoiton jakautumisessa vaihtelivat sekä eri liikevaihtoryhmien sisällä että välillä, ja apteekkipalveluiden saatavuudessa oli maakuntakohtaisia eroja.

Lähteet

1. Mäntylä A, ym. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2008–2010. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 2/2011. Kuopio: Fimea 2011
2. Mäntylä A, ym. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2009–2011. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 5/2012. Kuopio: Fimea 2012
3. Mäntylä A, Kiviniemi V, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2009–2012. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 5/2013. Kuopio: Fimea 2013
4. Mäntylä A, Kiviniemi V, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2010–2013. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 4/2014. Kuopio: Fimea 2014
5. Mäntylä A, Kiviniemi V, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2011–2014. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 6/2015. Kuopio: Fimea 2015
6. Reinikainen L, Oravilahti T, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2012–2015. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 1/2017. Kuopio: Fimea 2017
7. Reinikainen L, Hyvärinen A, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2013–2016. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 5/2018. Kuopio: Fimea 2018
8. Reinikainen L, Hyvärinen A, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2014–2017. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 2/2019. Kuopio: Fimea 2019
9. Reinikainen L, Hyvärinen A, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2015–2018. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 2/2020. Kuopio: Fimea 2020
10. Helsingin yliopiston apteekki. Tilinpäätös 31.12.2019. Haettu internetistä 1.3.2021. <https://view.creator.taiga.com/yliopistonapteekki/vuosikertomus-2019#/page=1>
11. Itä-Suomen yliopisto. Tilinpäätös 31.12.2019. Haettu internetistä 1.3.2021. <https://studentuef.sharepoint.com/sites/www-documents/Jaetut%20asiakirjat/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2Fwww%2Ddocuments%2FJaetut%20asiakirjat%2FUEF%5FTilinpaaotos%5F2019%2Epdf&parent=%2Fsites%2Fwww%2Ddocuments%2FJaetut%20asiakirjat&p=true&originalPath=aHR0cHM6Ly9zdHVkZW50dWVmLnNoYXJlcG9pbmQuY29tLzpiOi9zL3d3dy1kb2N1bWVudHMvRVhFNW9ERUVJTjXhCbDhIOGRkeTBWc01CUzM2VmFqV2kyNmZjTFINXzhTU EhaQT9ydGltZT12Q3owYWJuYzJFZWw>
12. Markus Kainu, Joonas Lehtomäki, Juuso Parkkinen, Jani Miettinen, Pyry Kantanen, Leo Lahti. Retrieval and analysis of open geospatial data from Finland with the geofi R package. R package version 1.0.00002. URL: <https://ropengov.github.io/geofi/>
13. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ja Kansaneläkelaitos. Suomen lääketilasto 2019. Helsinki: Fimea ja Kela 2020
14. Niskanen J, Niskanen M. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita 2003.
15. Iqvian lääketukku myynnin tietokanta. Haettu 10.5.2021.
16. Saastamoinen L, Airaksinen M, Dimitrow M, Heino P, Hämeen-Anttila K, Jauhonen H-M, Jormanainen V, Koskinen H, Reinikainen L, Soppi A. Lääkevalmisteiden hintakilpailun aktivointi ja väestön odotukset apteekkitoiminnalle. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:32. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki 2021.

17. <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tilastot/verotulojen-kehitys/> Haettu internetistä 3.5.2021
18. Yritystutkimus ry. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus 2017.
19. Tilastokeskus. Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten mediaaniansiot vuonna 2019. Haettu internetistä 1.3.2021
https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_pal_yskp/statfin_yskp_pxt_114r.px/table/tableViewLayout1/
20. Suomen Farmasialiitto ry. Farmaseuttisen henkilöstön työehtosopimus 1.11.2017-31.10.2020. Haettu internetistä 1.3.2021
https://www.farmasialiitto.fi/media/tyosuhdeasiat/tes_opas_18122017_pdf_nettiin.pdf
21. Leppiniemi J, Kykkänen T. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: Alma Talent 2009.
22. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket. 2019 års uppföljning av apoteksmarknadens utveckling. Stockholm 2019.

Liitteet

Liite 1. Apteekkien (arvonlisäveroton) liikevaihto 2016–2019. Keskiarvoja verrattu edelliseen vuoteen* ja vuoteen 2016**

Liikevaihtoryhmä (M €)	Apteekkien lukumäärä	Vuosi	Liikevaihto, keskiarvo (M €)	Liikevaihto, mediaani (M €)	Liikevaihto, yhteensä (M €)	Liikevaihto, muutos liikevaihtoryhmän keskiarvossa* (%)	Liikevaihto, muutos liikevaihtoryhmän keskiarvossa** (%)
< 1,3	38	2016	1,09	-	41,45	-	-
	25	2017	1,06	1,06	26,40	-2,75	-2,75
	28	2018	1,08	1,10	30,22	1,89	-0,92
	28	2019	1,10	1,12	30,69	1,85	0,92
1,3–1,7	52	2016	1,60	1,52	83,39	-	-
	45	2017	1,39	1,39	62,47	-13,13	-13,13
	48	2018	1,44	1,40	69,06	3,60	-10,00
	50	2019	1,47	1,47	73,44	2,08	-8,13
1,7–2,1	64	2016	1,93	1,93	123,30	-	-
	52	2017	1,83	1,82	95,19	-5,18	-5,18
	54	2018	1,87	1,86	101,07	2,19	-3,11
	54	2019	1,91	1,91	103,37	2,14	-1,04
2,1–2,5	47	2016	2,37	2,32	111,18	-	-
	58	2017	2,20	2,20	127,77	-7,17	-7,17
	60	2018	2,24	2,27	134,45	1,82	-5,49
	60	2019	2,29	2,29	137,67	2,23	-3,38
2,5–2,9	46	2016	2,81	2,81	129,13	-	-
	42	2017	2,62	2,60	110,06	-6,76	-6,76
	45	2018	2,64	2,66	118,67	0,76	-6,05
	46	2019	2,69	2,68	123,86	1,89	-4,27
2,9–3,4	65	2016	3,20	3,22	208,00	-	-
	49	2017	2,96	3,01	144,98	-7,50	-7,50
	50	2018	3,08	3,06	153,93	4,05	-3,75
	51	2019	3,14	3,14	160,27	1,95	-1,88
3,4–4,0	56	2016	3,85	3,86	215,52	-	-
	65	2017	3,54	3,61	230,00	-8,05	-8,05
	66	2018	3,58	3,61	236,44	1,13	-7,01
	66	2019	3,68	3,66	242,74	2,79	-4,42
4,0–5,0	97	2016	4,65	4,61	451,04	-	-
	75	2017	4,23	4,21	317,60	-9,03	-9,03
	77	2018	4,32	4,29	332,61	2,13	-7,10
	79	2019	4,44	4,41	350,73	2,78	-4,52
5,0–7,5	109	2016	6,26	6,14	682,50	-	-
	127	2017	5,43	5,41	689,63	-13,26	-13,26
	127	2018	5,64	5,48	715,80	3,87	-9,90
	128	2019	5,84	5,67	747,97	3,55	-6,71
>7,5	30	2016	10,43	9,11	312,99	-	-
	49	2017	8,78	8,24	430,11	-15,82	-15,82
	51	2018	9,93	8,79	506,25	13,10	-4,79
	51	2019	10,36	9,01	528,21	4,33	-0,67
Yhteensä	604	2016	3,91	3,43	2 360,79	-	-
	587	2017	3,81	3,41	2 234,22	-2,56	-2,56
	606	2018	3,96	3,46	2 398,50	3,94	1,28
	613	2019	4,08	3,54	2 498,96	3,03	4,35

Liite 2. Apteekkien arvonlisäverollinen lääkemyynti 2016–2019. Keskiarvoja verrattu edelliseen vuoteen* ja vuoteen 2016**

Liikevaihtoryhmä (M €)	Apteekkien lukumäärä	Vuosi	Lääkemyynti, keskiarvo (M €)	Lääkemyynti, mediaani (M €)	Lääkemyynti, yhteensä (M €)	Lääkemyynti, muutos keskiarvossa* (%)	Lääkemyynti, muutos keskiarvossa** (%)
< 1,3	38	2016	1,08	-	41,15	-	-
	25	2017	1,01	1,06	25,25	-6,48	-6,48
	28	2018	1,07	1,11	29,96	5,94	-0,93
	28	2019	1,08	1,12	30,36	0,93	0,00
1,3–1,7	52	2016	1,61	1,53	83,47	-	-
	45	2017	1,36	1,39	60,98	-15,53	-15,53
	48	2018	1,43	1,42	68,65	5,15	-11,18
	50	2019	1,45	1,46	72,74	1,40	-9,94
1,7–2,1	64	2016	1,95	1,98	124,58	-	-
	52	2017	1,81	1,82	94,15	-7,18	-7,18
	54	2018	1,88	1,84	101,35	3,87	-3,59
	54	2019	1,92	1,90	103,53	2,13	-1,54
2,1–2,5	47	2016	2,36	2,35	111,03	-	-
	58	2017	2,16	2,13	125,43	-8,47	-8,47
	60	2018	2,23	2,22	133,61	3,24	-5,51
	60	2019	2,28	2,27	136,79	2,24	-3,39
2,5–2,9	46	2016	2,83	2,85	130,22	-	-
	42	2017	2,63	2,61	110,26	-7,07	-7,07
	45	2018	2,65	2,64	119,15	0,76	-6,36
	46	2019	2,72	2,71	125,05	2,64	-3,89
2,9–3,4	65	2016	3,29	3,32	213,53	-	-
	49	2017	2,95	3,10	144,65	-10,33	-10,33
	50	2018	3,11	3,09	155,59	5,42	-5,47
	51	2019	3,19	3,15	162,67	2,57	-3,04
3,4–4,0	56	2016	3,98	3,97	222,74	-	-
	65	2017	3,64	3,64	236,68	-8,54	-8,54
	66	2018	3,69	3,69	243,36	1,37	-7,29
	66	2019	3,82	3,83	252,31	3,52	-4,02
4,0–5,0	97	2016	4,82	4,81	467,70	-	-
	75	2017	4,39	4,27	328,92	-8,92	-8,92
	77	2018	4,46	4,47	343,18	1,59	-7,47
	79	2019	4,60	4,58	363,04	3,14	-4,56
5,0–7,5	109	2016	6,61	6,51	720,90	-	-
	127	2017	5,65	5,57	717,84	-14,52	-14,52
	127	2018	5,86	5,71	744,63	3,72	-11,35
	128	2019	6,12	5,83	783,22	4,44	-7,41
>7,5	30	2016	10,97	9,71	329,13	-	-
	49	2017	9,44	8,88	462,48	-13,95	-13,95
	51	2018	10,62	9,37	541,62	12,50	-3,19
	51	2019	11,11	9,77	566,75	4,61	1,28
Yhteensä	604	2016	4,05	3,48	2 444,45	-	-
	587	2017	3,93	3,49	2 306,65	-2,96	-2,96
	606	2018	4,09	3,54	2 481,10	4,07	0,99
	613	2019	4,24	3,59	2 596,47	3,67	4,69

Liite 3. Apteekkien yleisten kauppatavaroiden arvonlisäverollinen myynti 2016–2019.
Keskiarvoja verrattu edelliseen vuoteen* ja vuoteen 2016**

Liikevaihto-ryhmä (M €)	Apteekkien lukumäärä	Vuosi	Yleisten kauppatavaroiden myynti, keskiarvo (M €)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, mediaani (M €)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, yhteensä (M €)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, muutos keskiarvossa* (%)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, muutos keskiarvossa** (%)
< 1,3	38	2016	0,122		4,636	-	-
	25	2017	0,129	0,125	3,232	5,74	5,74
	28	2018	0,127	0,126	3,562	-1,55	4,10
	28	2019	0,131	0,125	3,674	3,15	7,38
1,3–1,7	52	2016	0,167	0,153	8,673	-	-
	45	2017	0,152	0,147	6,837	-8,98	-8,98
	48	2018	0,162	0,150	7,787	6,58	-2,99
	50	2019	0,175	0,153	8,749	8,02	4,79
1,7–2,1	64	2016	0,217	0,212	13,884	-	-
	52	2017	0,187	0,203	9,700	-13,82	-13,82
	54	2018	0,198	0,210	10,674	5,88	-8,76
	54	2019	0,205	0,211	11,066	3,54	-5,53
2,1–2,5	47	2016	0,253	0,240	11,897	-	-
	58	2017	0,239	0,226	13,846	-5,53	-5,53
	60	2018	0,248	0,238	14,907	3,77	-1,98
	60	2019	0,257	0,253	15,437	3,63	1,58
2,5–2,9	46	2016	0,275	0,299	12,631	-	-
	42	2017	0,275	0,286	11,531	0,00	0,00
	45	2018	0,275	0,296	12,370	0,00	0,00
	46	2019	0,265	0,319	12,182	-3,64	-3,64
2,9–3,4	65	2016	0,242	0,285	15,748	-	-
	49	2017	0,272	0,328	13,342	12,40	12,40
	50	2018	0,293	0,328	14,667	7,72	21,07
	51	2019	0,289	0,341	14,739	-1,37	19,42
3,4–4,0	56	2016	0,268	0,279	15,003	-	-
	65	2017	0,269	0,327	17,479	0,37	0,37
	66	2018	0,270	0,324	17,834	0,37	0,75
	66	2019	0,237	0,199	15,622	-12,22	-11,57
4,0–5,0	97	2016	0,300	0,318	29,072	-	-
	75	2017	0,279	0,130	20,890	-7,00	-7,00
	77	2018	0,321	0,363	24,686	15,05	7,00
	79	2019	0,297	0,199	23,440	-7,48	-1,00
5,0–7,5	109	2016	0,296	0,074	32,235	-	-
	127	2017	0,340	0,144	43,182	14,86	14,86
	127	2018	0,355	0,113	45,130	4,41	19,93
	128	2019	0,330	0,078	42,201	-7,04	11,49
>7,5	30	2016	0,359	0,096	10,774	-	-
	49	2017	0,233	0,053	11,423	-35,10	-35,10
	51	2018	0,291	0,064	14,818	24,89	-18,94
	51	2019	0,290	0,051	14,815	-0,34	-19,22
Yhteensä	604	2016	0,256	0,196	154,553	-	-
	587	2017	0,258	0,194	151,462	0,78	0,78
	606	2018	0,275	0,209	166,434	6,59	7,42
	613	2019	0,264	0,199	161,926	-4,00	3,13

Liite 4. Apteekkien liikevoitto/-tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja vuosina 2016–2019. Keskiarvoja verrattu edelliseen vuoteen* ja vuoteen 2016**.

Liikevaihtoryhmä (M €)	Apteekkien lukumäärä	Vuosi	Liikevoitto, keskiarvo (1 000 €)	Liikevoitto, mediaani (1 000 €)	Liikevoitto, minimi, (1 000 €)	Liikevoitto, maksimi, (1 000 €)	Liikevoitto, muutos keskiarvossa* (%)	Liikevoitto, muutos keskiarvossa** (%)
< 1,3	37	2016	118,865	-	-193,217	199,682	-	-
	46	2017	99,307	-	-54,159	200,002	-16,45	-16,45
	27	2018	136,715	121,852	32,074	565,362	37,67	15,02
	25	2019	105,750	114,952	-8,364	196,588	-22,65	-11,03
1,3–1,7	47	2016	170,668	162,159	-151,259	429,624	-	-
	40	2017	141,784	140,803	51,761	272,626	-16,92	-16,92
	39	2018	136,888	132,681	-15,367	280,370	-3,45	-19,79
	44	2019	139,089	133,839	38,767	248,600	1,61	-18,50
1,7–2,1	71	2016	180,540	184,342	35,947	328,834	-	-
	54	2017	167,839	172,168	-67,823	328,153	-7,04	-7,04
	45	2018	175,175	172,989	89,890	332,047	4,37	-2,97
	47	2019	167,729	166,250	22,496	340,751	-4,25	-7,10
2,1–2,5	33	2016	221,253	209,366	64,565	360,858	-	-
	48	2017	199,411	194,156	66,789	364,865	-9,87	-9,87
	45	2018	161,957	156,298	-20,706	323,636	-18,78	-26,80
	53	2019	164,689	175,358	-33,427	354,943	1,69	-25,57
2,5–2,9	45	2016	207,197	210,691	-0,012	347,449	-	-
	45	2017	201,960	212,160	-31,316	415,517	-2,53	-2,53
	38	2018	217,276	222,964	-68,161	405,136	7,58	4,86
	41	2019	209,277	209,295	-9,988	390,709	-3,68	1,00
2,9–3,4	61	2016	232,833	254,936	7,578	513,117	-	-
	53	2017	243,719	257,180	-12,589	435,902	4,68	4,68
	46	2018	224,161	236,198	32,834	351,362	-8,02	-3,72
	48	2019	217,049	233,420	-9,862	408,827	-3,17	-6,78
3,4–4,0	51	2016	277,356	283,144	22,409	579,931	-	-
	62	2017	242,498	246,293	-15,144	472,583	-12,57	-12,57
	64	2018	238,879	234,987	-92,537	495,762	-1,49	-13,87
	60	2019	228,516	226,830	-65,024	585,246	-4,34	-17,61
4,0–5,0	84	2016	288,946	291,819	-49,74	676,147	-	-
	77	2017	280,179	278,076	-34,408	818,951	-3,03	-3,03
	77	2018	276,425	269,152	-5,486	506,746	-1,34	-4,33
	69	2019	249,528	263,703	-103,703	465,121	-9,73	-13,64
5,0–7,5	93	2016	391,114	374,941	50,336	1379,885	-	-
	93	2017	359,438	360,638	-55,976	832,439	-8,10	-8,10
	99	2018	317,658	314,968	0,130	616,901	-11,62	-18,78
	115	2019	323,721	334,805	-35,687	690,436	1,91	-17,23
>7,5	27	2016	536,032	503,592	76,895	1029,755	-	-
	36	2017	548,740	557,409	213,464	1200,022	2,37	2,37
	45	2018	486,953	486,637	-15,453	1 222,532	-11,26	-9,16
	49	2019	480,426	490,943	-141,889	1 231,283	-1,34	-10,37
Yhteensä	549	2016	264,716	227,393	-193,217	1379,885	-	-
	554	2017	253,919	225,192	-67,823	1200,022	-4,08	-4,08
	525	2018	252,767	224,504	-92,537	1 222,532	-0,45	-4,51
	551	2019	246,953	217,717	-141,889	1 231,283	-2,30	-6,71

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus
Säkerhets- och utvecklingscentret
för läkemedelsområdet
Finnish Medicines Agency

ISBN 978-952-7299-22-7